

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI

FACULTATEA DE DREPT

Program de studii universitare de licență: Drept

Forma de învățământ: IFR/ID

**Suport de curs pentru disciplina:
DREPT CIVIL – Succesiuni¹**

**Titular de disciplină:
Conf.univ.dr. Victor MARCUSOHN**

**București
2023-2024**

¹ Prezenta lucrare este purtătoare de drepturi de autor, aflate sub protecția Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Conform art. 196 din Legea nr. 8/1996, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă reproducerea, fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de lege, a operelor purtătoare de drepturi de autor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe. Autorul își rezervă dreptul de a acționa, prin orice mijloace legale și prin implicarea tuturor autorităților competente, în vederea protejării drepturilor patrimoniale de autor al căror deținător este.

CUPRINS

Introducere.....	4
a. Date privind titularul de disciplină.....	4
b. Date despre disciplină.....	4
c. Obiectivele disciplinei.....	4
d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului.....	4
e. Resurse și mijloace de lucru.....	4
f. Structura cursului.....	5
g. Cerințe preliminare.....	6
h. Durata medie de studiu individual.....	6
i. Evaluarea.....	6
Capitolul 1.	8
1.1. Introducere.....	8
1.2. Conținut.....	8
1.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	9
1.4. Bibliografie recomandată.....	10
Capitolul 2.	11
2.1. Introducere.....	11
2.2. Conținut.....	15
2.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	15
2.4. Bibliografie recomandată.....	16
Capitolul 3.	17
3.1. Introducere.....	17
3.2. Conținut.....	20
3.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	21
3.4. Bibliografie recomandată.....	21
3.5. Teme de control.....	21
Capitolul 4.	22
1.1. Introducere.....	22
2.2. Conținut.....	22
4.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	24
4.4. Bibliografie recomandată.....	24
Capitolul 5.	25
5.1. Introducere.....	25
5.2. Conținut.....	25
5.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	25
5.4. Bibliografie recomandată.....	26
5.5. Teme de control.....	26
Capitolul 6. I.	27
6.1. Introducere.....	27
6.2. Conținut.....	27
6.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	27
6.4. Bibliografie recomandată.....	27
Capitolul 7.	29
7.1. Introducere.....	29
7.2. Conținut.....	29
7.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	31
7.4. Bibliografie recomandată.....	31
Capitolul 8.	32
8.1. Introducere.....	32
8.2. Conținut.....	32
8.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	33

8.4. Bibliografie recomandată.....	33
Capitolul 9.	37
9.1. Introducere.....	37
9.2. Conținut.....	37
9.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	37
9.4. Bibliografie recomandată.....	37
9.5. Teme de control.....	37
Capitolul 10.	38
10.1. Introducere.....	38
10.2. Conținut.....	38
10.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	39
10.4. Bibliografie recomandată.....	39
Capitolul 11.	40
11.1. Introducere.....	40
11.2. Conținut.....	41
11.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	41
11.4. Bibliografie recomandată.....	42
Capitolul 12.	44
12.1. Introducere.....	43
12.2. Conținut.....	43
12.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	44
12.4. Bibliografie recomandată.....	44
Capitolul 13.	45
13.1. Introducere.....	45
13.2. Conținut.....	46
13.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	46
13.4. Bibliografie recomandată.....	46
Capitolul 14.	47
14.1. Introducere.....	47
14.2. Conținut.....	47
14.3 Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	48
14.4. Bibliografie recomandată.....	48
14.5. Teme de control.....	48
Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor.....	49

Introducere

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Drept din cadrul Universității Ecologice din București – învățământ cu frecvență redusă (IFR) și învățământ la distanță (ID), dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la învățământ cu frecvență (IF).

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Marcusohn Victor
E-mail:	victor_marcusohn@yahoo.com

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	III
Semestrul:	2

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	Prezentarea principalelor dispoziții legate de domeniul dreptului succesoral, precum și modalitățile concrete de aplicare a acestuia în contextul Codului civil.
Obiectivele specifice	Prezentarea principalelor instituții specifice materiei succesiunilor, în reglementarea Codului civil, precum și a principalelor opinii din doctrina de specialitate, dublate de soluțiile din practica judiciară, în scopul acomodării studenților cu tematica necesară accederii în cadrul profesiilor juridice.

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	• Studenții vor dobândi cunoștințele necesare în înțelegerea problematicei succesiunilor la nivel general și a importanței sale în cadrul disciplinei dreptului civil.
Competențe transversale	• Abilitatea de a interpreta, valorifica, și înțelege principalele elemente legate de problematica dreptului succesoral. • Operarea cu un minim vocabular de termeni de specialitate.

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți.

f. Structura cursului

Cursul de Contracte speciale este alcătuit din 14 capitole (fiecare capitol fiind aferent unei **unități de învățare**):

1. Noțiuni generale, caractere juridice ale transmisiunii moștenirii.
2. Deschiderea moștenirii, condițiile generale ale dreptului la moștenire
3. Moștenirea legală – Principiile moștenirii legale și excepțiile de la principii.

Reprezentarea succesorală.

4. Reguli aplicabile claselor de moștenitori legali
5. Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor
6. Drepturile statului asupra moștenirii vacante
7. Moștenirea testamentară. Testamentul. Formele testamentului.
8. Legatul.

9. Dezmoștenirea. Execuțiunea testamentară. Limitele dreptului de a dispune prin acte juridice de bunurile succesiunii

10. Transmisiunea moștenirii. Dreptul de opțiune succesorală
11. Transmisiunea patrimoniului succesoral. Dobândirea posesiunii moștenirii
12. Indiviziunea succesorală. Partajul (împărțea) moștenirii
13. Raportul donațiilor și al datoriilor
14. Registrele naționale notariale în format electronic

La sfârșitul fiecărui capitol beneficiați de modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme. La sfârșitul suportului de curs sunt prezentate răspunsurile corecte la testele de autoevaluare a cunoștințelor.

Totodată, sunt formulate **4 teme de control**, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Tema 1 – Capitolul 3: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Moștenirea legală: Principiile moștenirii legale și excepțiile de la principii. Reprezentarea succesorală”.

Tema 2 - Capitolul 5: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Reguli aplicabile claselor de moștenitori legali. Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor”.

Tema 3 – Capitolul 9: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Moștenirea testamentară: Testamentul. Formele testamentului. Regimul juridic al principalelor dispoziții testamentare”.

Tema 4 – Capitolul 14: Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Indiviziunea și împărțeala moștenirii. Registrele naționale notariale în format electronic”.

Temele de control se prezintă de către fiecare student, iar rezultatele acestei evaluări se comunică de către cadrul didactic în mod direct și nemijlocit studenților.

Cursul de „Drept civil – succesiuni” poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor 5 capitole și efectuarea testelor prezentate.

g. Cerințe preliminare

Pentru o mai bună înțelegere a materiei, este necesară coroborarea cunoștințelor dobândite în cadrul acestei discipline cu cele acumulate la disciplina „Drept civil”, anul 1 (actul juridic civil; persoanele), anul 2 (drepturile reale; teoria generală a obligațiilor), dar și anul III, semestrul 1 (contracte speciale).

h. Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 28 de ore.

În vederea susținerii examenului/colocviului considerăm necesar, de regulă, un studiu de o săptămână.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort de cca. 2 ore, astfel încât cunoștințele specifice acestui domeniu să se fixeze temeinic.

i. Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor trei teme de control.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		E
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală	70%
	- activități aplicative /laborator/lucrări practice/proiect etc.	10%
	- teste pe parcursul semestrului	10%
	- teme de control	10%

Capitolul 1.

Noțiuni generale, caractere juridice ale transmisiunii moștenirii, deschiderea moștenirii, condițiile generale ale dreptului la moștenire

1.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la regulile generale care guvernează dreptul la moștenire precum și conceptele, principiile și legitățile fundamentale ale acestuia.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

1.2. Conținut

Noțiune. Felurile moștenirii. Caracterele juridice ale transiterii moștenirii

Principalele dispoziții normative care reglementează moștenirea sunt cuprinse în noul Cod civil (art. 953 - 1163) și în unele legi speciale. Astfel, în conformitate cu dispozițiile art. 953 din noul Cod civil, *moștenirea este transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă.*

Regulile care guvernează moștenirea se aplică numai în cazul morții unei persoane fizice, nu și în cazul încetării existenței unei persoane juridice.

Pe de altă parte, în locul noțiunii de "moștenire" se mai utilizează și noțiunea de "succesiune", care în materia dreptului de moștenire are același înțeles. De asemenea, același termen de "moștenire" sau de "succesiune" este întrebuințat pentru a desemna însuși patrimoniul persoanei fizice decedate, care se transmite *mortis cauza* moștenitorilor săi, adică masa succesorală lăsată de defunct.

Persoana decedată, despre a cărei moștenire este vorba, se numește *defunct* sau *de cujus*. Se mai utilizează și termenul de "autor" (autorul comun al moștenitorilor), iar în cazul moștenirii testamentare, de "testator". Persoanele care dobândesc patrimoniul defunctului se numesc "moștenitori" sau "succesori", iar în cazul moștenirii testamentare "moștenitori testamentari" sau "legatari".

Potrivit art. 955 alin.1 din noul Cod civil, *"patrimoniul defunctului se transmite prin moștenire legală, în măsura în care cel care lasă moștenirea nu a dispus altfel prin testament "*. Prin urmare, ca și în sistemul vechiului Cod civil român, moștenirea este de două feluri: *legală sau testamentară*.

a) Moștenirea este *legală* atunci când patrimoniul defunctului se transmite în temeiul legii, către persoanele, în ordinea și în cotele stabilite de lege. Ea are loc atunci când defunctul nu a dispus de patrimoniul său prin testament sau, deși a dispus, testamentul său nu produce efecte, în total sau în parte. De asemenea, moștenirea este legală și atunci când defunctul a lăsat testament, însă acesta nu cuprinde dispoziții referitoare la transmiterea patrimoniului său, ci numai alte dispoziții (de exemplu, referitoare la funeralii, numirea unui executor testamentar etc.). Persoanele care dobândesc moștenirea *ab intestat* (legală) sunt moștenitori universali, adică au vocație la întregul patrimoniu succesoral chiar dacă, în concret, există o pluralitate de moștenitori. Moștenitorii legali nu pot avea vocație numai la bunuri singulare, privite izolat (ut singuli), deci nu pot exista moștenitori legali cu titlu particular.

b) Moștenirea este *testamentară* atunci când patrimoniul defunctului se transmite în temeiul voinței defunctului, exprimată în cuprinsul unui testament, către persoanele desemnate (institute) de el ca legatari.

c) Coexistența moștenirii *legale* cu cea *testamentară*. Cele două feluri de moștenire nu se exclud reciproc, putând coexista, aspect ce rezultă din dispozițiile art. 955 alin.2: "*O parte din patrimoniul defunctului se poate transmite prin moștenire testamentară, iar cealaltă parte prin moștenire legală*" (de exemplu : dacă defunctul a dispus prin testament numai de o parte din bunurile sale, cealaltă parte, de care el nu a dispus, se va atribui moștenitorilor legali ; atunci când legatele institute depășesc cotitatea disponibilă, dacă există moștenitori rezervatari aceștia vor culege rezerva succesorală în temeiul legii, iar legatari vor dobândi cotitatea disponibilă, în temeiul testamentului).

În dreptul nostru, moștenirea legală este regula, însă aceasta poate fi înlăturată, în tot sau în parte, prin testamentul lăsat de defunct. Moștenirea testamentară înlătură pe cea legală numai dacă nu există moștenitori rezervatari, iar defunctul a instituit prin testament legatari cu vocație la întreaga moștenire.

Transmiterea succesorală are anumite particularități care o deosebesc de celelalte moduri de transmitere a drepturilor și obligațiilor.

Astfel, transmiterea succesorală este o *transmisiune*:

a) *pentru cauză de moarte (mortis cauza)* deoarece produce efecte numai la moartea persoanei fizice. Prin urmare, normele dreptului succesoral nu se aplică în cazul transmisiunilor prin acte între vii și nici în cazul încetării existenței unei persoane juridice.

b) *universală*, deoarece privește totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale care au aparținut defunctului, respectiv întregul său patrimoniu, privit ca universalitate. Prin caracterul universal, transmisiunea succesorală se deosebește de transmisiunile prin acte între vii, acestea din urmă neputând avea ca obiect un patrimoniu.

c) *unitară*, deoarece moștenirea se transmite la moștenitori după aceleași norme juridice, indiferent de natura (mobile sau imobile), proveniența (de pe linie maternă sau paternă) sau originea bunurilor (moștenite sau achiziționate). Prin excepție de la acest caracter, în lipsa descendenților, mobilierul și obiectele de uz casnic, care au fost afectate folosinței comune a soților, revin exclusiv soțului supraviețuitor, cu excluderea celorlalți moștenitori.

d) *indivizibilă*, căci acceptarea sau renunțarea nu se poate limita doar la o parte din moștenire, ci trebuie să privească totalitatea ei (sau totalitatea părții la care moștenitorul are vocație). Prin excepție de la acest caracter, succesibilul care cumulează calitatea de moștenitor legal cu aceea de legatar poate opta diferit cu privire la moștenirea legală și respectiv la legat (art.1102).

1.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Moștenirea legală :

- o exclude întotdeauna pe cea testamentară ;
- poate coexista cu cea testamentară ;
- este exclusă întotdeauna de cea testamentară.

1.4. Bibliografie recomandată

- V. Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;

- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 2.

Deschiderea moștenirii, condițiile generale ale dreptului la moștenire

2.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la regulile generale care guvernează deschiderea moștenirii și condițiile generale ale dreptului de a moșteni.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

2.2. Conținut

Deschiderea moștenirii. Condițiile generale ale dreptului de a moșteni

Potrivit art. 954 alin.1 Cod civil, *moștenirea unei personae se deschide în momentul decesului acesteia*. Prin urmare, deschiderea moștenirii are loc fie prin moartea fizic constatată, fie prin declararea judecătorească a morții.

Pe dealtă parte simpla dispariție a unei persoane nu produce acest efect, întrucât cel dispărut este socotit a fi în viață, dacă nu a intervenit o hotărâre definitivă declarativă de moarte (art. 53 Cod civil).

Data deschiderii succesiunii reprezintă momentul morții persoanei fizice despre a cărei moștenire este vorba. Dovada morții se face, în principiu, cu orice mijloc de probă, moartea fiind un fapt juridic. De obicei, dovada morții rezultă, după caz, fie din certificatul de deces, fie din hotărârea declarativă de moarte, acte care, în această privință, fac dovada deplină, până la proba contrară, putând fi combătute sau completate prin orice mijloc de probă.

Deschiderea moștenirii nu se confundă cu deschiderea procedurii succesorale notariale conform Legii nr.36/1995.

Interesul stabilirii exacte a datei deschiderii moștenirii constă în faptul că, în funcție de această dată:

- se determină capacitatea de a moșteni și vocația succesoră, compunerea și stabilirea valorii masei succesorale;
- se determină momentul începerii, ca regulă, a curgerii termenului de prescripție a dreptului de opțiune succesoră (art.1103);
- se determină legea aplicabilă, în caz de conflict de legi în timp;
- se determină momentul până la care retroactivează acceptarea sau renunțarea la moștenire;
- se determină momentul inițial al indiviziunii, în cazul în care sunt mai mulți moștenitori și acela până la care retroactivează efectul declarativ al partajului.

Potrivit art.954 alin.2 din noul Cod civil, moștenirea se deschide *la ultimul domiciliu al defunctului*. Stabilirea ultimului domiciliu al defunctului, ca loc al deschiderii moștenirii, se impune din considerente de ordin practic, întrucât la ultimul domiciliu se află, de obicei, înscrisurile defunctului (testamentul), bunurile acestuia și se pot culege cel mai ușor informațiile despre moștenire și moștenitori. Dovada ultimului domiciliu se face, conform art. 954 alin.2, cu certificatul de deces sau, după caz, cu hotărârea judecătorească declarativă de moarte rămasă definitivă. Însă, domiciliul fiind *o stare de fapt*, dovada se poate face prin orice mijloace de probă.

Conform art. 954 alin.3 Cod civil, dacă ultimul domiciliu al defunctului nu este cunoscut sau nu se află pe teritoriul României, moștenirea se deschide la locul din țară aflat în circumscripția

notarului public celui dintâi sesizat, cu condiția ca în această circumscripție să existe cel puțin un bun imobil al celui care lasă moștenirea. În cazul în care în patrimoniul succesoral nu există bunuri imobile, locul deschiderii moștenirii este în circumscripția notarului public celui dintâi sesizat, cu condiția ca în această circumscripție să se afle bunuri mobile ale celui ce lasă moștenirea. Atunci când în patrimoniul defunctului nu există bunuri situate în România, locul deschiderii moștenirii este în circumscripția notarului public celui dintâi sesizat. Aceste dispoziții legalese aplică în mod corespunzător și atunci când primul organ sesizat în vederea desfășurării procedurii succesorale este instanța de judecată (art. 954 alin.4, Cod civil).

Interesul stabilirii locului deschiderii moștenirii constă în faptul că:

- acest loc determină competența teritorială a instanței de judecată care va judeca acțiunile referitoare la moștenire;

- secretarul consiliului local al localității ultimului domiciliu al defunctului poate cere (dacă moștenirea cuprinde bunuri imobile) deschiderea procedurii succesorale notariale și, dacă este cazul, luarea măsurilor de conservare (art.68 și 70 din Legea nr.36/1995);

- procedura succesorala notarială este de competența notarului public de la locul deschiderii moștenirii (art.10 din Legea nr.36/1995).

Condițiile generale ale dreptului de a moșteni. Pentru ca o persoană să poată moșteni, aceasta trebuie să îndeplinească 3 condiții generale și cumulative, indiferent de tipul moștenirii, legală sau testamentară:

a) să aibă capacitate succesorala. Conform art. 957 alin.1 din noul Cod civil, "*o persoană poate moșteni dacă există la momentul deschiderii moștenirii. Dispozițiile art.36, 53 și 208 sunt aplicabile*". Prin urmare, orice persoană care există la data deschiderii moștenirii are capacitate succesorala. Deci, capacitatea succesorala nu este legată direct de capacitatea civilă (de folosință și de exercițiu), ci privește existența în viață a persoanei succesibile.

Au capacitate succesorala :

- *persoanele născute și aflate în viață la data deschiderii moștenirii*; este indiferent cât timp a trăit moștenitorul după deschiderea moștenirii, fiind

suficient ca, în momentul decesului persoanei despre a cărei moștenire este vorba, el să fi fost în viață, chiar dacă a decedat ulterior.

- *persoanele încă nenăscute, dar concepute la data deschiderii moștenirii*, cu condiția de a se naște vii (chiar dacă nu viabile). În acest sens, art. 36 din Codul civil prevede că "*drepturile copilului sunt recunoscute de la concepțiune, însă numai dacă el se naște viu*". Dovada concepției se face prin aplicarea prezumției timpului legal al concepției (art. 412), considerându-se că era conceput la data deschiderii moștenirii orice copil, cu vocație succesorala, născut înainte de împlinirea a 300 de zile de la data morții persoanei despre a cărei moștenire este vorba.

- *persoanele dispărute* : acestea sunt socotite de lege a fi în viață, până la declararea judecătorească a morții. După declararea morții, existența capacității succesorale depinde, retroactiv, de împrejurarea dacă data morții, stabilită prin hotărârea judecătorească, se situează înainte sau după data deschiderii moștenirii.

- *persoanele juridice existente la data deschiderii moștenirii*, care au capacitate succesorala de la data înregistrării (dacă sunt supuse înregistrării) sau de la data actului de înființare, de la data autorizării constituirii lor sau de la data îndeplinirii oricărei alte cerințe prevăzute de lege (art. 205 alin.1 și 2 din noul Cod civil). Trebuie precizat că persoanele juridice pot dobândi moștenirea numai în temeiul unui testament (prin legat).

Nu au capacitate succesorala:

- *persoanele predecedate* (care au murit înaintea deschiderii moștenirii), precum și *persoanele juridice desființate* (care nu mai aveau ființă legală la data deschiderii moștenirii);

- *persoanele fizice încă neconcepute la data deschiderii moștenirii* (cele născute la mai mult de 300 de zile, socotite de la data deschiderii moștenirii) precum și *persoanele juridice care nu aveau încă ființă legală* la data deschiderii moștenirii;

- *comorienții și codecedații*. Potrivit art. 957 alin.2 din noul Cod civil "*dacă, în cazul morții mai multor persoane, nu se poate stabili că una a supraviețuit alteia, acestea nu au capacitatea de*

a se moșteni una pe alta". În literatura de specialitate, *comorienții* sunt persoanele decedate în aceeași împrejurare, fără a se putea stabili că una ar fi supraviețuit celeilalte, persoane prezumate că au murit deodată, astfel încât nici una nu o va putea moșteni pe cealaltă. *Codecedații* sunt persoane cu vocație succesorală reciprocă, ce au decedat în același timp, chiar dacă nu în aceeași împrejurare, fără a se putea stabili că una ar fi supraviețuit celeilalte.

b. să aibă vocație succesorală. Potrivit art.962 din noul Cod civil, pentru a putea moșteni, o persoană trebuie să aibă calitatea cerută de lege sau să fi fost desemnată de către defunct prin testament. Rezultă că vocația succesorală este determinarea persoanelor îndreptățite să vină la moștenire, care se face fie prin lege, fie prin testament. Legea conferă vocație succesorală rudelor defunctului, soțului supraviețuitor și statului (comuna, orașul, municipiul).

c. să nu fie nedemnă succesoral. Pentru ca o persoană să moștenească trebuie să îndeplinească, pe lângă cele două condiții pozitive enumerate mai sus și o condiție negativă : să nu fie nedemnă de a moșteni.

Nedemnitățile succesorală este *sanctiunea civilă a decăderii* din dreptul de a moșteni, care se aplică persoanei (cu capacitate și vocație succesorală) vinovată de o faptă gravă față de *de cuius* . Sanctiunea nedemnității operează fie de drept, în temeiul legii, fie în baza unei hotărâri judecătorești, iar nu în temeiul voinței defunctului.

Nedemnitățile succesorală, ca sancțiune civilă, prezintă următoarele caractere juridice:

- se aplică numai dacă faptele au fost săvârșite *cu vinovăție*, deci, implicit, de persoane având discernământ;

- se aplică atât în cazul moștenirii legale, cât și în cazul moștenirii testamentare (*ceea ce este o noutate față de vechiul Cod civil de la 1864*);

se aplică și produce efecte numai în privința autorului faptei, nu și față de alte persoane chemate la moștenirea defunctului, în nume propriu sau prin reprezentare;

- nu poate fi extinsă la alte moșteniri, nedemnul fiind înlăturat numai de la moștenirea persoanei față de care s-a făcut vinovat prin faptele comise;

- operează de drept, dar poate fi și judiciară (declarată de către instanța judecătorească);

- efectele nedemnității pot fi înlăturate *expres* de către cel care lasă moștenirea, fie prin testament, fie prin act autentic notarial (cu alte cuvinte, defunctul îl poate ierta pe nedemn, ceea ce nu era aplicabil în sistemul vechiului Cod civil de la 1864).

Din dispozițiile art. 958 și 959 ale noului Cod civil rezultă că, spre deosebire de dispozițiile vechiului Cod civil român de la 1864, nedemnitățile este de două feluri: *nedemnitățile de drept* și *nedemnitățile judiciare*.

Nedemnitățile de drept. Conform art. 958 alin. 1, Cod civil, este de drept nedemnă de a moșteni:

- persoana condamnată penal pentru săvârșirea unei infracțiuni cu intenția de a-l ucide pe cel care lasă moștenirea;

- persoana condamnată penal pentru săvârșirea, înainte de deschiderea moștenirii, a unei infracțiuni cu intenția de a-l ucide pe un alt succesibil care, dacă moștenirea ar fi fost deschisă la data săvârșirii faptei, ar fi înlăturat sau ar fi restrâns vocația la moștenire a făptuitorului.

Pentru ca o persoană să fie înlăturată de la moștenire pentru aceste cazuri de nedemnitățile, trebuie să fie îndeplinite cumulativ următoarele condiții : moștenitorul să fi omorât sau să fi încercat să îl omoare (omor sau tentativă de omor), *cu intenție*, pe cel care lasă moștenirea; moștenitorul să fi fost condamnat penal, în calitate de autor, coautor, instigator sau complice, pentru omor sau tentativă de omor; hotărârea penală de condamnare să fi rămas definitivă. Dacă moștenitorul a fost achitat, el nu va fi considerat nedemn.

În schimb, potrivit art. 958 alin.2 Cod civil, în cazul în care condamnarea pentru faptele menționate mai sus este împiedicată prin decesul autorului faptei, prin amnistie sau prin prescripția răspunderii penale, *nedemnitățile de drept operează dacă acele fapte au fost constatate printr-o hotărâre judecătorească civilă definitivă*.

Conform art. 958 alin.3 Cod civil, nedemnitatea de drept poate fi constatată oricând, la cererea oricărei persoane interesate sau din oficiu de către instanța de judecată ori de către notarul public, pe baza hotărârii judecătorești din care rezultă nedemnitatea.

Nedemnitatea judiciară. Potrivit art. 959 alin.1 Cod civil, poate fi declarată nedemnă de a moșteni:

- persoana condamnată penal pentru săvârșirea, cu intenție, împotriva celui care lasă moștenirea a unor fapte grave de violență, fizică sau morală, ori, după caz, a unor fapte care au avut ca urmare moartea victimei;

- persoana care, cu rea-credință, a ascuns, a alterat, a distrus sau a falsificat testamentul defunctului;

- persoana care, prin dol sau violență, l-a împiedicat pe cel care lasă moștenirea să întocmească, să modifice sau să revoce testamentul.

Pentru ca o persoană să fie înlăturată de la moștenire de către instanța de judecată, pentru aceste cazuri de nedemnitate, trebuie să fie îndeplinite cumulativ aceleași condiții, arătate mai sus, în cazul nedemnității de drept.

Potrivit art. 959 alin.2 Cod civil, sub sancțiunea decăderii, orice succesibil poate cere instanței judecătorești să declare nedemnitatea, în termen de *un an* de la data deschiderii moștenirii. Dacă hotărârea de condamnare pentru faptele prevăzute la art. 959 alin. 1 lit. a) Cod civil se pronunță ulterior datei deschiderii moștenirii, termenul de un an se calculează de la data rămânării definitive a hotărârii de condamnare. Atunci când condamnarea pentru faptele menționate la art.959 alin.1 lit. a) este împiedicată prin decesul autorului faptei, prin amnistie sau prin prescripția răspunderii penale, nedemnitatea se poate declara dacă acele fapte au fost constatate printr-o hotărâre judecătorească civilă definitivă. În acest caz, termenul de un an curge de la apariția cauzei de împiedicare a condamnării, dacă aceasta a intervenit după deschiderea moștenirii (art.959 alin.4). În cazurile prevăzute la art. 959 alin.1 lit. b) și c), *termenul de un an curge de la data când succesibilul a cunoscut motivul de nedemnitate, dacă această dată este ulterioară deschiderii moștenirii* (art.959 alin.5). Acțiunea în declararea nedemnității poate fi introdusă și de către comuna, orașul sau municipiul în a căror rază teritorială se află bunurile la data deschiderii moștenirii, în cazul în care (afară de autorul faptei care atrage nedemnitatea) nu mai există alți succesibili.

Efectele nedemnității. Potrivit dispozițiilor art. 960 alin.1 Cod civil, nedemnul este înlăturat atât de la moștenirea legală, cât și de la cea testamentară.

Efectele nedemnității față de nedemn. Efectele nedemnității constau în desființarea retroactivă a titlului de moștenitor al nedemnului. Întrucât titlul de moștenitor al nedemnului este desființat de la data deschiderii moștenirii, el pierde dreptul la partea de moștenire care i s-ar fi cuvenit, inclusiv dreptul la rezerva succesorală. Partea sa de moștenire va fi culeasă de către ceilalți moștenitori. Prin urmare, înlăturarea de la moștenire a nedemnului va profita comoștenitorilor legali sau moștenitorilor legali subsecvenți, chiar și legatarilor sau donatarilor în cazul în care nedemnul era moștenitor rezervatar.

Dacă nedemnul a intrat în posesia bunurilor moștenirii, trebuie să le restituie persoanelor îndreptățite. În acest sens, conform art. 960 alin.2, posesia exercitată de nedemn asupra bunurilor moștenirii este considerată *posesie de rea-credință*. În privința fructelor naturale, industriale sau civile, fiind posesor de rea-credință de la data deschiderii moștenirii, nedemnul trebuie să le restituie *în natură*, iar dacă restituirea în natură nu este posibilă, întrucât nedemnul le-a consumat ori a neglijat să le culeagă, va restitui valoarea lor. Însă, nedemnul are dreptul să i se înapoieze sumele cheltuite pentru achitarea datoriilor moștenirii (cu dobânzi), precum și cheltuielile necesare și utile făcute cu privire la bunurile moștenirii, inclusiv cheltuielile ocazionate de perceperea fructelor. Mai trebuie reținut că drepturile și obligațiile nedemnului față de moștenire, considerate stinse prin confuziune, vor renaște.

Efectele nedemnității față de descendenții nedemnului. În sistemul vechiului Cod civil de la 1864, sancțiunea nedemnității producea efecte și față de descendenții nedemnului, în sensul că

aceștia nu puteau moșteni prin reprezentarea ascendentului lor nedemn. Descendenții nedemnului puteau veni la moștenirea lui *de cujus* numai în nume propriu.

Însă, noul Cod civil, la art. 967 alin.1 prevede că: "*poate fi reprezentată persoana lipsită de capacitatea de a moșteni, precum și nedemnul, chiar aflat în viață la data deschiderii moștenirii*". Prin urmare, în prezent, sancțiunea nedemnității nu produce efecte față de descendenții nedemnului, care vor putea veni la moștenire atât în nume propriu, cât și prin reprezentarea ascendentului lor nedemn.

Efectele nedemnității față de terți. Față de terți cu care nedemnul a contractat, în timpul cât a deținut bunurile moștenirii, art. 960 alin. 3 din noul Cod civil prevede că rămân valabile *actele de conservare și de administrare*, în măsura în care profită moștenitorilor. De asemenea, se mențin și *actele de dispoziție cu titlu oneros* încheiate între nedemn și terți dobânditori de bună-credință, regulile din materia cărții funciare fiind însă aplicabile.

Înlăturarea efectelor nedemnității. Potrivit art. 961 alin.1 Cod civil, efectele nedemnității de drept sau judiciare pot fi înlăturate *expres* prin testament sau printr-un act autentic notarial de către cel care lasă moștenirea.

Fără o *declarație expresă*, legatul lăsat nedemnului după săvârșirea faptei care atrage nedemnitatea, nu înlătură efectele nedemnității. Efectele nedemnității nu pot fi înlăturate prin reabilitarea nedemnului, amnistie intervenită după condamnare, grațiere sau prin prescripția executării pedepsei penale (art. 961 alin.2).

Invocarea nedemnității succesorală. Nedemnitatea poate fi invocată de orice persoană interesată, care urmează să profite de înlăturarea nedemnului de la moștenire, cum sunt: comoștenitorii legali, moștenitorii legali subsecvenți, legatarii sau donatarii (în cazul în care nedemnul ar fi fost moștenitor rezervatar).

De asemenea, nedemnitatea poate fi invocată și de creditorii acestor persoane, pe calea acțiunii oblice, întrucât dreptul de a invoca nedemnitatea nu este un drept exclusiv personal. Considerăm că inclusiv nedemnul ar putea invoca *nedemnitatea de drept* (nu și nedemnitatea judiciară). În toate cazurile, nedemnitatea poate fi constatată sau declarată de către instanța judecătorească numai după deschiderea moștenirii și numai dacă vocația succesorală a nedemnului este concretă, nefiind înlăturat de la moștenire prin prezența unor moștenitori în rang preferat.

2.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

2. Constituie condiții generale ale dreptului la moștenire :

- a. capacitatea de a moșteni, vocația la moștenire, nedemnitatea succesorală ;
- b. numai capacitatea de moșteni și vocația la moștenire ;
- c. numai capacitatea de a moșteni și nedemnitatea succesorală.

3. Este de drept nedemnă de a moșteni:

- a. persoana condamnată penal pentru săvârșirea unei infracțiuni de loviri sau alte violențe asupra celui care lasă moștenirea;
- b. persoana condamnată penal pentru săvârșirea unei infracțiuni de ucidere din culpă asupra celui care lasă moștenirea;
- c. persoana condamnată penal pentru săvârșirea, înainte de deschiderea moștenirii, a unei infracțiuni cu intenția de a-l ucide pe un alt succesibil care, dacă moștenirea ar fi fost deschisă la data săvârșirii faptei, ar fi înlăturat sau ar fi restrâns vocația la moștenire a făptuitorului.

2.4. Bibliografie recomandată

- f. V. Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- g. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- h. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- i. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- j. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 3

Moștenirea legală – Principiile moștenirii legale și excepțiile de la principii. Reprezentarea succesorală.

3.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate principalele dispoziții referitoare la moștenirea legală.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 4 ore.

3.2. Conținut

3.2.1. Regulile generale ale devoluțiunii legale a moștenirii

Condițiile dreptului de moștenire legală. Dacă *de cuius* nu a lăsat testament sau a lăsat un testament care nu cuprinde legate ori care deși cuprinde legate, acestea sunt ineficace, legea cheamă la moștenire soțul supraviețuitor și rudele defunctului.

În această din urmă situație, art. 963 alin.1 Cod civil stabilește că *moștenirea se cuvine, în ordinea și după regulile stabilite în prezentul titlu, soțului supraviețuitor și rudelor defunctului, respectiv descendenților, ascendenților și colateralilor acestuia, după caz.*

Descendenții și ascendenții au vocație la moștenire indiferent de gradul de rudenie cu defunctul, pe când colaterali numai până la gradul al patrulea inclusiv (art. 963 alin.2 Cod civil).

Vocația succesorală a rudelor este reciprocă, reciprocitate care însă nu există în cazul moștenirii testamentare și nici în cazul persoanelor juridice, al comunei, orașului sau municipiului.

În ceea ce privește *rudenia*, aceasta este de două feluri : *firească* sau *civilă*.

Astfel, conform art. 405 cod civil, *rudenia firească* este legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun, pe când *rudenia civilă* este legătura rezultată din adopția încheiată în condițiile prevăzute de lege.

De asemenea, rudenii mai poate fi *în linie dreaptă* sau *colaterală*. Rudenia este în linie dreaptă în cazul descendenței unei persoane dintr-o altă persoană și poate fi ascendentă sau descendentă (art.406 alin.1 Cod civil). Rudenia este în linie colaterală atunci când rezultă din faptul că mai multe persoane au un ascendent comun (art. 406 alin.2 Cod civil).

Gradul de rudenie se stabilește, conform art. 406 alin.3, astfel:

a) *în linie dreaptă*, după numărul nașterilor (copiii și părinții sunt rude de gradul întâi, nepoții și bunicii sunt rude de gradul al doilea etc.);

b) *în linie colaterală*, după numărul nașterilor, urcând de la una dintre rude până la ascendentul comun și coborând de la aceasta până la cealaltă rudă (frații sunt rude de gradul al doilea, unchiul sau mătușa și nepotul, de gradul al treilea, verii primari, de gradul al patrulea)

Pentru a nu chema la moștenire deodată toate rudele defunctului (care dacă sunt foarte multe ar determina fărâmițarea excesivă a moștenirii), art.964 alin. 1 le împarte în patru clase de moștenitori, stabilind că rudele defunctului vin la moștenire în următoarea ordine:

- *Clasa întâi: descendenții* (adică rudele defunctului în linie dreaptă descendentă: copiii, nepoții, strănepoții, stră-strănepoții etc.);

- *Clasa a doua: ascendenții privilegiați și colateralii privilegiați* (adică părinții defunctului - firești sau adoptatori - și frații sau surorile defunctului, precum și descendenții acestora, până la gradul al patrulea);

- *Clasa a treia: ascendenții ordinari* (adică bunicii, străbunicii, stră-străbunicii etc.);

- *Clasa a patra: colateralii ordinari* (adică unchii și mătușile, verii primari și verișoarele primare etc.).

Concubinajul este indiferent, deoarece nu creează vocație la moștenire.

În lipsa moștenitorilor legali sau testamentari, patrimoniul defunctului se transmite comunei, orașului sau, după caz, municipiului în a cărui rază teritorială se aflau bunurile la data deschiderii moștenirii (art.963 alin.3 Cod civil).

Principiile generale ale devoluțiunii legale a moștenirii.

a) *Rudele defunctului sunt chemate la moștenire în ordinea claselor de moștenitori.* Astfel, descendenții, moștenitori din clasa întâi, vin la moștenire înaintea celor din clasa a doua, chiar dacă sunt rude de grad mai îndepărtat cu defunctul (de exemplu, strănepotul în linie dreaptă descendentă al defunctului, fiind descendent și deci moștenitor din clasa întâi, deși rudă de gradul al treilea, vine la moștenire înaintea părintelui defunctului, care este rudă de gradul întâi, dar care, ca ascendent privilegiat, face parte din clasa a doua de moștenitori, chemată la moștenire numai în lipsă de rude din clasa întâi).

Potrivit art. 964 alin.2, dacă în urma dezmoștenirii rudele defunctului din clasa cea mai apropiată nu pot culege întreaga moștenire, atunci partea rămasă se atribuie rudelor din clasa subsecventă care îndeplinesc condițiile pentru a moșteni. Prin excepție de la acest principiu, soțul supraviețuitor al defunctului (care nu este rudă cu acesta și nu face parte din nici o clasă) vine la moștenire în concurs cu oricare dintre clase. Deci, soțul supraviețuitor nu înlătură de la moștenire nicio clasă de moștenitori, dar nici nu este înlăturat de la moștenire, indiferent de clasa cu care vine în concurs.

b) *În cadrul aceleiași clase, rudele de grad mai apropiat cu defunctul înlătură de la moștenire pe cele de grad mai îndepărtat*, cu excepția cazurilor pentru care legea dispune altfel (art.964 alin.3). Se mai numește și *principiul proximității gradului de rudenie între moștenitorii din aceeași clasă*. De exemplu, copiii defunctului înlătură de la moștenire pe nepoți, strănepoți etc.; bunicii îi înlătură pe străbunici; unchii și mătușile pe verii primari etc.

Prin excepție de la acest principiu, în clasa a doua, părinții defunctului (rude de gradul întâi) nu înlătură de la moștenire pe frații și surorile acestuia (rude de gradul al doilea), ci vin împreună la moștenire. De asemenea, unele rude de grad mai îndepărtat cu defunctul nu sunt înlăturate de la moștenire, dacă vin la aceasta prin reprezentarea ascendentului lor, urcând în locul și gradul acestuia.

c) *În cadrul aceleiași clase, rudele de grad egal moștenesc în părți egale*, dacă legea nu prevede altfel (art.964 alin.4).

Prin excepție de la acest principiu, frații și surorile defunctului, dacă provin *din căsătorii diferite, primesc părți inegale*, întrucât moștenirea se împarte mai întâi *pe linii* și apoi partea cuvenită fiecărei linii se împarte la numărul fraților chemați la aceasta; dar, frații buni moștenesc atât în linia paternă cât și în linia maternă, spre deosebire de frații consângeni sau de cei uterini, care moștenesc, fiecare, numai în linia respectivă.

De asemenea, rudele de același grad pot moșteni cote inegale, dacă toate vin la moștenire prin reprezentarea ascendentului lor, iar nu în nume propriu, căci în această situație moștenirea defunctului se împarte mai întâi pe tulpini și fiecare reprezentant vine la moștenirea tulpinii, adică a părții din patrimoniul succesoral cuvenită ascendentului său pe care îl reprezintă.

3.2.2. Reprezentarea succesorală

Noțiune. Potrivit art. 965 Cod civil "*prin reprezentare succesorală, un moștenitor legal de un grad mai îndepărtat, **numit reprezentant**, urcă, în virtutea legii, în drepturile ascendentului său, **numit reprezentat**, pentru a culege partea din moștenire ce i s-ar fi cuvenit acestuia dacă nu ar fi fost nedemn față de defunct sau decedat la data deschiderii moștenirii*".

Reprezentarea succesorală este o *instituție specifică* dreptului de moștenire, care nu trebuie confundată cu reprezentarea legală sau convențională din dreptul comun.

În al doilea rând, reprezentarea succesorală este un *beneficiu al legii*, deoarece, prin efectele pe care le produce, înlătură unele consecințe inechitabile ale principiului proximității gradului de rudenie și ale principiului egalității între rudele de același grad. De exemplu, dacă defunctul a lăsat trei copii, dintre care doi au predecedat, dar care au la rândul lor copii (nepoți ai defunctului), dacă s-ar aplica principiul proximității gradului de rudenie, moștenirea defunctului ar fi culeasă de copilul în viață al defunctului (rudă de gradul întâi), înlăturând de la moștenire pe toți nepoții (rude de gradul al doilea). O asemenea soluție a fost apreciată, pe bună dreptate, ca injustă de către legiuitorul nostru, motiv pentru care a reglementat instituția reprezentării succesoriale. Cu ajutorul reprezentării succesoriale nepoții defunctului nu mai sunt înlăturați de singurul copil în viață, ci vin la moștenire prin reprezentarea părinților lor, culegând partea care s-ar fi cuvenit acestora (dacă ar fi fost în viață la data deschiderii moștenirii).

Pot veni la moștenire prin reprezentare succesorală **numai descendenții copiilor defunctului și descendenții fraților sau surorilor defunctului** (art.966 alin.1, Cod civil). Reprezentarea succesorală nu este admisă în privința altor rude ale defunctului, deoarece reprezintă o excepție de la principiul proximității gradului de rudenie și, uneori, de la principiul egalității rudelor de același grad.

Dispozițiile legale care reglementează reprezentarea succesorală sunt de strictă interpretare și nu pot fi extinse la cazuri neprevăzute expres de lege.

Astfel, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, reprezentarea operează în toate cazurile, fără a deosebi după cum reprezentanții sunt rude de același grad ori de grade diferite în raport cu defunctul.

Așadar, pot fi reprezentați nu doar descendenții de gradul întâi ai defunctului, ci și descendenții de gradul al doilea sau al treilea.

Reprezentarea succesorală operează în toate cazurile, de plin drept și imperativ.

Condițiile reprezentării succesoriale. Pentru a putea opera, reprezentarea succesorală trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

a. Reprezentatul să fie decedat sau nedemn la data deschiderii moștenirii. În acest sens, noul Cod civil, spre deosebire de vechea reglementare în domeniu, prevede, la art. 967 alin.1, că *“poate fi reprezentată persoana lipsită de capacitatea de a moșteni, precum și nedemnul, chiar aflat în viață la data deschiderii moștenirii”*.

În ceea ce privește *persoanele lipsite de capacitate de a moșteni*, acestea sunt: persoanele fizice decedate la data deschiderii moștenirii, comorienții și codecedații.

Dacă un moștenitor este în viață la data deschiderii moștenirii, dar renunță la moștenire, descendenții lui nu pot moșteni prin reprezentare ci, eventual, pot veni la moștenire în nume propriu.

De asemenea, *o persoană dispărută nu poate fi reprezentată*, deoarece ea este socotită în viață până la data când intervine o hotărâre declarativă de moarte definitivă și deci are capacitatea de a moșteni. Prin excepție, dacă persoana dispărută este nedemnă, poate fi reprezentată în temeiul art. 967 alin.1 Cod civil.

Pe de altă parte, se consideră întemeiat că *pot fi reprezentați* nu numai descendenții în linie dreaptă sau descendenții din frați și surori ai defunctului, ci și cei *comorienți* (care au murit în aceeași împrejurare, fără să se poată stabili că unul ar fi supraviețuit celuilalt) sau *codecedați* (care au murit în împrejurări diferite, fără a se putea stabili că unul ar fi supraviețuit celuilalt).

În ceea ce privește *“nedemnul”*, din dispozițiile art. 967 alin.1 din noul Cod civil rezultă că acesta poate fi reprezentat indiferent dacă este decedat sau în viață la data deschiderii moștenirii și indiferent dacă este descendent în linie dreaptă al defunctului ori descendent din frații sau surorile defunctului.

b) Reprezentantul să fie descendent în linie dreaptă al defunctului sau descendent din frații sau surorile defunctului.

c) Reprezentantul să îndeplinească toate condițiile necesare pentru a-l moșteni pe defunct.

În acest sens, conform art. 967 alin.2, pentru a veni prin reprezentare succesorală la moștenirea defunctului, reprezentantul trebuie să îndeplinească toate condițiile generale pentru a-l moșteni pe acesta, respectiv: să aibă capacitate succesorală; să aibă vocație proprie la moștenirea defunctului ; să nu fie nedemn.

Este indiferent dacă el a venit la moștenirea părintelui decedat pe care îl reprezintă, sau a fost înlăturat de la aceasta ca nedemn sau renunțator. În acest sens, potrivit art. 967 alin.3, reprezentarea operează chiar dacă reprezentantul este nedemn față de reprezentat sau a renunțat la moștenirea lăsată de acesta ori a fost dezmoștenit de el. Aceasta deoarece nu este vorba despre moștenirea lăsată de cel reprezentat. Reprezentantul nu trebuie să îndeplinească condițiile necesare pentru a-l moșteni pe cel reprezentat, ci pe defunct.

Efectele reprezentării succesoriale. Efectele generale ale reprezentării succesoriale constau în faptul că reprezentantul urcă în locul și gradul celui reprezentat și deci va culege din moștenire partea care s-ar fi cuvenit acestuia. Așadar, moștenirea se va împărți pe tulpini, iar nu pe capete (după numărul celor ce vin la moștenire). În acest sens, art. 968 alin.1 Cod civil prevede că în cazurile în care operează reprezentarea succesorală, moștenirea se împarte pe tulpină. Prin tulpină se înțelege:

- înăuntrul clasei întâi, descendentul de gradul întâi care culege moștenirea sau este reprezentat la moștenire;

- înăuntrul clasei a doua, colateralul privilegiat de gradul al doilea care culege moștenirea sau este reprezentat la moștenire.

Dacă aceeași tulpină a produs mai multe ramuri, în cadrul fiecărei ramuri subdivizarea se face tot pe tulpină, partea cuvenită descendenților de același grad din aceeași ramură împărțindu-se între ei în mod egal (art.968 alin.3 Cod civil).

Trebuie precizat că reprezentarea succesorală nu poate opera *per saltum* ori *omissio medio*, ci numai din grad în grad vacant, reprezentantul urmând să urce prin toate gradele vacante intermediare până în locul ascendentului, care dacă nu ar fi fost nedemn față de defunct sau decedat la data deschiderii moștenirii, ar fi putut moșteni pe defunct.

Potrivit art.969 alin.1 din noul Cod civil, ca un efect particular al reprezentării succesoriale, copiii nedemnului concepuți înainte de deschiderea moștenirii de la care nedemnul a fost exclus vor raporta la moștenirea acestuia din urmă bunurile pe care le-au moștenit prin reprezentarea nedemnului, dacă vin la moștenirea lui în concurs cu alți copii ai săi, concepuți după deschiderea moștenirii de la care a fost înlăturat nedemnul. Raportul se face numai în cazul și în măsura în care valoarea bunurilor primite prin reprezentarea nedemnului a depășit valoarea pasivului succesoral pe care reprezentantul a trebuit să îl suporte ca urmare a reprezentării. Raportul se face potrivit dispozițiilor prevăzute de noul Cod civil la art. 1146 - 1154.

3.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Reprezintă excepții de la principiul proximității gradului de rudenie între moștenitorii din aceeași clasă:

- a. nedemnitatea succesorală ;
- b. părinții defunctului nu înlătură de la moștenire pe frații și surorile defunctului ;
- c. părinții defunctului înlătură de la moștenire pe frații și surorile defunctului.

2. Ce categorii de moștenitori legali pot fi reprezentați, din punct de vedere al instituției reprezentării succesoriale?

3.4. Bibliografie recomandată

- a. V. Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

3.5. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Moștenirea legală: Principiile moștenirii legale și excepțiile de la principii. Reprezentarea succesorală”

Capitolul 4.

Reguli aplicabile claselor de moștenitori legali

4.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la regulile aplicabile celor patru clase de moștenitori legali care se disting fiecare printr-o serie de particularități, pe care le vom analiza și detalia mai jos.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

4.2. Conținut

Clasa întâi de moștenitori legali: descendenții defunctului

Potrivit art. 975 alin (1) C. civ. "descendenții sunt copiii defunctului și urmașii lor în linie dreaptă la nesfârșit", indiferent de sex, ori dacă sunt din aceeași căsătorie, din căsătorii diferite ori din afară căsătoriei.

Potrivit art. 975 alin. (2), teza I, "*descendenții defunctului înlătură moștenitorii din celelalte clase și vin la moștenire în ordinea proximității gradului de rudenie*". Așadar, descendenții defunctului sunt chemați la moștenire în ordinea *proximității gradului de rudenie*: copiii (rude de gradul I) înlătura de la moștenire pe nepoți (rude de gradul II), strănepoți (rude de gradul III) etc.

- copiii defunctului (rude de gradul I) pot veni la moștenire *numai în nume propriu*, nu și prin reprezentare succesorală, pe când descendenții copiilor defunctului (nepoți, strănepoți etc.) pot veni la moștenire *atât în nume propriu* (atunci când nu sunt îndeplinite condițiile reprezentării succesorale), *cât și prin reprezentare succesorală*.

- descendenții sunt *moștenitori rezervatari*, astfel încât liberalitățile făcute de defunct (donații, legate) prin care se aduce atingere rezervei succesorale sunt supuse reducțiunii, la cerere.

- descendenții sunt *moștenitori sezinari*, ceea ce înseamnă că beneficiază de stăpânirea de fapt asupra patrimoniului succesoral, având și dreptul de a administra patrimoniul succesoral și de a exercita drepturile și acțiunile defunctului chiar și înainte de eliberarea certificatului de moștenitor, act ce atestă calitatea de moștenitor ;

- descendenții au *obligația de a raporta donațiile* primite de la cel care lasă moștenirea, dacă donația nu a fost făcută cu scutire de raport².

Clasa a doua de moștenitori legali: ascendenții privilegiați și colateralii privilegiați

Există situații în care *de cuius* fie nu are descendenți fie, deși există descendenți, aceștia ori nu pot (fiind nedemni succesoral sau dezmoșteniți – caz în care vor culege doar rezerva succesorală), ori nu vor să vină la moștenire (fiind renunțători). În aceste situații, vor veni la moștenire, conform legii, rudele care fac parte din clasa a II-a de moștenitori, respectiv *ascendenții privilegiați* (părinții defunctului) și *colateralii privilegiați* (frații și surorile defunctului și descendenții lor până la gradul al IV-lea inclusiv).

² Potrivit art. 1146 alin (1) C. civ.: "Raportul donațiilor este obligația pe care o au între ei soțul supraviețuitor și descendenții defunctului care vin efectiv și împreună la moștenirea legală de a readuce la moștenire bunurile care le-au fost donate fără scutire de raport de către cel ce lasă moștenirea".

Ascendenții privilegiați sunt părinții (tatăl și mama) defunctului, din căsătorie, din afara căsătoriei sau din adopție.

- dacă la moștenire vin *doar ascendenții privilegiați* (neexistând colaterali privilegiați și soț supraviețuitor) moștenirea se împarte întotdeauna *în mod egal*, în funcție de numărul lor, potrivit principiului egalității între rudele din aceeași clasa și de același grad chemate la moștenire.

- dacă *ascendenții privilegiați vin la moștenire în concurs cu colateralii privilegiați*, art. 978 C.civ. prevede că moștenirea sau partea de moștenire cuvenită celor două categorii de moștenitori se împarte între aceștia *în funcție de numărul ascendenților privilegiați care vin la moștenire*, după cum urmează:

a) în cazul în care la moștenire vine un singur părinte, acesta va culege un sfert, iar colateralii privilegiați, indiferent de numărul lor, vor culege trei sferturi;

b) în cazul în care la moștenire vin 2 părinți, aceștia vor culege împreună o jumătate, iar colateralii privilegiați, indiferent de numărul lor, vor culege cealaltă jumătate.

- ascendenții privilegiați *pot veni la moștenire numai în nume propriu*, nu și prin reprezentare succesorală ;

- ascendenții privilegiați *sunt moștenitori rezervatari* ;

- ascendenții privilegiați *sunt moștenitori sezinari* ;

- ascendenții privilegiați *nu sunt obligați la raportul donațiilor*.

Colateralii privilegiați

Din clasa a II-a de moștenitori legali fac parte, alături de părinții defunctului, și colateralii privilegiați, adică frații, surorile și copii acestora până la gradul al IV-lea inclusiv (nepoți și strănepoți de frate/soră).

În acest caz, problema este diferită după cum colateralii privilegiați vin la moștenire singuri sau în concurs cu ascendenții privilegiați ai defunctului.

Astfel:

- dacă vin singuri la moștenire, colateralii privilegiați vor culege întreaga moștenire;

- dacă vin în concurs cu ascendenții privilegiați, colateralii privilegiați (indiferent de numărul lor) vor primi: 3/4 din moștenire în concurs cu un singur părinte sau 1/2 din moștenire, când vin în concurs cu ambii părinți. Desigur, când la moștenirea lui *de cuius* vine și soțul supraviețuitor al acestuia, acesta va intra în concurs cu colateralii privilegiați, cota sa stabilindu-se cu prioritate.

- colateralii privilegiați ai defunctului pot veni la moștenire *numai în nume propriu, nu și prin reprezentare succesorală*, pe când descendenții fraților și surorilor defunctului pot veni la moștenire atât în nume propriu (atunci când nu sunt îndeplinite condițiile reprezentării succesorale), cât și prin reprezentare succesorală.

- colateralii privilegiați *nu sunt moștenitori rezervatari*.

- colateralii privilegiați *nu sunt moștenitori sezinari*.

- colateralii privilegiați *nu sunt obligați la raportul donațiilor*.

Clasa a treia de moștenitori legali: ascendenții ordinari

În situația în care defunctul nu are moștenitori din primele două clase ori, deși există, aceștia nu pot (din cauza nedemnității ori a exheredării) sau nu vor să vină la moștenire, renunțând la aceasta³, legea cheamă la moștenire pe *ascendenții ordinari*, adică rudele în linie dreaptă ascendentă

³ Potrivit art. 982 alin.2 C.civ., "Ascendenții ordinari vin la moștenire dacă descendenții, ascendenții privilegiați și colateralii privilegiați nu îndeplinesc condițiile necesare pentru a moșteni". În acest sens, dispozițiile art. 964 alin. (2), conform cărora dacă în urma dezmoștenirii rudele defunctului din clasa cea mai apropiată nu pot culege întreaga moștenire, atunci partea rămasă se atribuie rudelor din clasa subsecventă care îndeplinesc condițiile pentru a moșteni, se aplică în mod corespunzător.

ale defunctului, cu excepția părinților acestuia: bunici, străbunici, etc., fără limita în grad (art. 982 alin.1, C.civ.).

- ascendenții ordinari ai defunctului pot veni la moștenire *numai în nume propriu*, nu și prin reprezentare succesorală ;

- ascendenții ordinari *nu sunt moștenitori rezervatari* ;

- ascendenții ordinari nu sunt moștenitori *sezinari* ;

- ascendenții ordinari *nu sunt obligați la raportul donațiilor*.

Clasa a patra de moștenitori legali : colateralii ordinari

Colateralii ordinari sunt rudele colaterale ale defunctului până la gradul al IV-lea inclusiv, cu excepția colateralilor privilegiați (art. 983 alin.1 C.civ.), adică unchii, mătușile, verii primari și unchii/mătușile mari (frații sau surorile bunicilor defunctului. Dacă defunctul nu are moștenitori din primele trei clase ori aceștia nu pot (din cauza nedemnității sau a exheredării) ori nu vor să vină la moștenire, renunțând la ea, legea îi cheamă la moștenire pe colateralii ordinari⁴.

- colateralii ordinari ai defunctului pot veni la moștenire *numai în nume propriu*, nu și prin reprezentare succesorală ;

- colateralii ordinari *nu sunt moștenitori rezervatari* ;

- colateralii ordinari nu sunt moștenitori *sezinari* ;

- colateralii ordinari *nu sunt obligați la raportul donațiilor*.

4.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

Care sunt rudele ce compun clasa a doua de moștenitori legali ?

4.4. Bibliografie recomandată

- a. V. Marcusohn, Drept civil. Succesiuni, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănculescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, 2016.
- f. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

⁴ Potrivit art. 983 alin.2 C.civ., “colateralii ordinari vin la moștenire dacă descendenții, ascendenții privilegiați, colateralii privilegiați și ascendenții ordinari nu îndeplinesc condițiile necesare pentru a moșteni. Dispozițiile art. 964 alin. (2) se aplică în mod corespunzător”.

Capitolul 5

Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor

5.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

5.2. Conținut

Pe lângă condițiile generale ale dreptului la moștenirea legală, pentru a-l putea moșteni pe defunct, soțul supraviețuitor mai trebuie să îndeplinească și o condiție specială, respectiv aceea de **a avea calitatea de soț la data deschiderii succesiunii**.

Enumerarea drepturilor succesoriale ale soțului supraviețuitor

Soțului supraviețuitor al defunctului îi sunt recunoscute următoarele categorii de drepturi:

A) un drept de moștenire în concurs cu oricare dintre clasele de moștenitori legali sau în lipsa rudelor din cele patru clase (art. 971 C.civ.);

Pornind de la dispozițiile art. 971 alin.1 C.civ., conform cărora “soțul supraviețuitor este chemat la moștenire în concurs cu oricare dintre clasele de moștenitori legali”, rezultă că deși soțul supraviețuitor nu face parte din nici o clasă de moștenitori legali, acesta este chemat să participe la moștenire, în baza legii, în concurs cu oricare dintre clasele de moștenitori legali. Practic, soțul supraviețuitor nu este înlăturat, dar nici nu înlătură de la moștenire rudele soțului defunct.

Cota succesorală a soțului supraviețuitor variază în funcție de clasa de moștenitori legali cu care vine în concurs. Astfel, conform art.972 alin.1 C.civ., cota soțului supraviețuitor este de:

- un sfert din moștenire, dacă vine în concurs cu descendenții defunctului;
- o treime din moștenire, dacă vine în concurs atât cu ascendenți privilegiați, cât și cu colaterali privilegiați ai defunctului;
- o jumătate din moștenire, dacă vine în concurs fie numai cu ascendenți privilegiați, fie numai cu colaterali privilegiați ai defunctului;
- trei sferturi din moștenire, dacă vine în concurs fie cu ascendenți ordinari, fie cu colaterali ordinari ai defunctului.

În situația în care nu există moștenitori legali sau aceștia, deși există nu pot (sunt nedemni) sau nu vor (sunt renunțatori) să vină la moștenire, soțul supraviețuitor va culege întreaga moștenire.

Caracterele juridice ale dreptului la moștenire al soțului supraviețuitor

- soțul supraviețuitor poate veni la moștenire *doar în nume propriu* ;
- soțul supraviețuitor este *moștenitor rezervatar*;
- soțul supraviețuitor este *moștenitor sezinar* ;
- dacă vine în concurs cu descendenții defunctului, soțul supraviețuitor este *obligat la raportul donațiilor* primite de la soțul decedat.

B) un drept de moștenire special asupra mobilierului și obiectelor de uz casnic care au fost afectate folosinței comune a soților (art. 974 C.civ.);

Pentru ca soțul supraviețuitor, care îndeplinește condițiile cerute de lege pentru a putea moșteni, să dobândească mobilierul și obiectele de uz casnic, trebuie îndeplinite și **două condiții speciale**, și anume :

- *soțul supraviețuitor să nu vină la moștenire în concurs cu descendenții defunctului*

- soțul decedat să nu fi dispus de partea sa din aceste bunuri prin liberalități între vii (donații) sau pentru cauză de moarte (legate).

C) un drept temporar de abitație asupra casei de locuit (art. 973 C.civ.).

Potrivit art. 973 alin. (1) C.civ., "soțul supraviețuitor care nu este titular al niciunui drept real de a folosi o altă locuință corespunzătoare nevoilor sale beneficiază de un drept de abitație asupra casei în care a locuit până la data deschiderii moștenirii, dacă această casă face parte din bunurile moștenirii".

Dreptul de abitație al soțului supraviețuitor are următoarele **caractere juridice** :

- a) este un **drept real**,
- b) este un **drept temporar**
- c) este un **drept strict personal**,
- d) este un drept conferit soțului supraviețuitor **cu titlu gratuit**.

5.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care sunt drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor ?
2. Care sunt cotele ce se cuvin soțului supraviețuitor în raport de fiecare clasă de moștenitori legali cu care vine în concurs ?

5.4. Bibliografie recomandată

- g. V. Marcusohn, Drept civil. Succesiuni, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- h. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- i. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- j. L. Stănculescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- k. J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, 2016.
- l. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

5.5. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Reguli aplicabile claselor de moștenitori legali. Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor”

Capitolul 6

Drepturile statului asupra moștenirii vacante

6.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la moștenirea vacantă și tutlarii acesteia.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

6.2. Conținut

Potrivit art. 1.135 alin.1 C.civ., *“dacă nu sunt moștenitori legali sau testamentari, moștenirea este vacantă”*.

După cum arată legiuitorul care a elaborat actualul Cod civil, *“în lipsa moștenitorilor legali sau testamentari, patrimoniul defunctului se transmite comunei, orașului sau, după caz, municipiului în a cărui rază teritorială se aflau bunurile la data deschiderii moștenirii.”*

De menționat că potrivit art. 553 alin.2 C.civ., *moștenirile vacante se constată prin certificat de vacanță succesorală și intră în domeniul privat al comunei, orașului sau municipiului, după caz, fără înscriere în cartea funciară*. Aceste dispoziții se vor aplica exclusiv moștenirilor deschise după intrarea în vigoare a actualului Cod civil, respectiv data de 1 octombrie 2011⁵.

Potrivit art. 1.137 C.civ.: *“(1) Dacă în termen de un an și 6 luni de la deschiderea moștenirii nu s-a înfățișat niciun succesibil, notarul, la cererea oricărei persoane interesate, îi va soma pe toți succesibilii, printr-o publicație făcută la locul deschiderii moștenirii, la locul unde se află imobilele din patrimoniul succesoral, precum și într-un ziar de largă circulație, pe cheltuiala moștenirii, să se înfățișeze la biroul său în termen de cel mult două luni de la publicare. (2) Dacă niciun succesibil nu se prezintă în termenul fixat în publicație, notarul va constata că moștenirea este vacantă.”*

Potrivit art. 553 alin.2 teza I C.civ., *„moștenirile vacante se constată prin certificat de vacanță succesorală”*.

6.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care sunt beneficiarii moștenirii vacante ?
2. Prin ce act se constată moștenirea vacantă ?

6.4. Bibliografie recomandată

- a. V. Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;

⁵ Conform art. 55 din Legea nr.71/2011 pentru punerea în aplicare a noului Cod civil.

- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, 2016.
- f. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 7

Moștenirea testamentară Testamentul. Formele testamentului.

7.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la instituția moștenirii testamentare precum și conceptele, principiile și legitățile fundamentale ale acesteia.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

7.2. Conținut

Noțiunea de testament. Patrimoniul succesoral se poate transmite nu numai în temeiul legii, ci și în temeiul voinței persoanei care lasă moștenirea, manifestată prin testament. În acest caz, moștenirea este testamentară.

Deși în dreptul nostru civil moștenirea legală este regula, totuși ea poate fi înlăturată, în tot sau în parte, prin testamentul lăsat de defunct.

Potrivit art. 1034 Cod civil "*testamentul este actul unilateral, personal și revocabil prin care o persoană, numită testator, dispune, în una dintre formele cerute de lege, pentru timpul când nu va mai fi în viață*".

Caracterele juridice. Testamentul prezintă următoarele caractere juridice:

- este un *act juridic*, adică o manifestare de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice. Prin urmare, testamentul trebuie să îndeplinească toate condițiile de fond cerute de lege pentru valabilitatea oricărui act juridic, plus cele specifice pentru valabilitatea actelor cu titlu gratuit;
- este un *act juridic unilateral*, valabil prin exprimarea unei singure voințe, aceea a testatorului, independent de orice manifestare de voință a beneficiarului;
- este un *act juridic personal*, adică nu poate fi încheiat prin reprezentare sau cu încuviințarea ocrotitorului legal;
- este un *act juridic revocabil*, adică testatorul poate, oricând până la deces, să revină în mod discreționar asupra dispozițiilor testamentare, fie revocându-le, fie modificându-le ori înlocuindu-le cu altele noi. Orice clauză de renunțare la dreptul de a revoca dispozițiile de ultimă voință este nulă;
- este un *act juridic solemn*, deoarece voința testatorului trebuie să fie exprimată în una dintre formele cerute de lege;
- este un *act juridic pentru cauză de moarte* întrucât, deși este valabil de la data întocmirii sale, dacă s-au respectat cerințele legii, produce efecte juridice numai de la data încetării din viață a testatorului.

Testamentul, fiind un act juridic, trebuie să îndeplinească *condițiile de validitate ale actului juridic în general*: capacitatea de a încheia actul în cauză, consimțământ valabil, obiect determinat și licit, iar cauza să existe, să fie licită și morală.

A. Capacitatea. Pentru ca dispoziția testamentară să fie valabilă, testatorul trebuie să aibă *capacitatea de a dispune* prin liberalități (legate) sau alte acte juridice cuprinse în testament, iar persoana care beneficiază de dispoziția testamentară să aibă *capacitatea de a primi*.

Regula este aceea că *orice persoană poate face și primi liberalități, cu respectarea regulilor privind capacitatea* (art.987 alin.1 Cod civil).

Sunt incapabile de a dispune prin testament, potrivit legii, următoarele persoane:

- *Minorii*,

- *Minorul devenit major, nu poate dispune prin liberalități în favoarea celui care a avut calitatea de reprezentant ori ocrotitor legal al său, înainte ca acesta să fi primit de la instanța de tutelă descărcare pentru gestiunea sa.*

- *Persoana pusă sub interdicție judecătorească,*

Nu pot primi prin testament, potrivit legii, următoarele persoane:

- *Medicii și farmaciștii, precum și alte persoane care l-au tratat pe testator de boala care este cauză a decesului.*

- *Preoții sau alte persoane care acordau asistență religioasă în timpul bolii care este cauză a decesului.*

b. Consimțământul. Pentru ca dispozițiile testamentare să fie valabile, nu este suficient ca testatorul să aibă capacitatea de a dispune, ci este necesar ca voința acestuia să nu fie afectată de vreun viciu de consimțământ (eroarea, dolul sau violența; problema leziunii nu se pune în această materie, deoarece dispozițiile testamentare nu sunt acte juridice bilaterale, cu titlu oneros sau comutativ).

Din punctul de vedere al formei, condițiile cerute pentru valabilitatea oricărui sunt: *forma scrisă și actul separat.*

Formele testamentului

Enumerare. Formele de testament prevăzute de noul Cod civil sunt următoarele:

- *testamente ordinare*, adică obișnuite, pe care testatorul le încheie în condiții normale. Din categoria testamentelor ordinare fac parte: testamentul olograf și testamentul autentic;

- *testamente privilegiate*, adică extraordinare, pe care testatorul le încheie numai în situații excepționale. Din categoria testamentelor privilegiate fac parte cele menționate la art. 1047 alin.1 din noul Cod civil;

- *alte forme de testament*, special permise de lege cum ar fi: testamentul sumelor și valorilor depozitate, testamentul cetățenilor români aflați în străinătate.

Testamentele ordinare. Conform art. 1040 din noul Cod civil, testamentul ordinar poate fi olograf sau autentic.

a) Testamentul olograf. Potrivit legii, sub sancțiunea nulității absolute, testamentul olograf trebuie *scris în întregime, datat și semnat de mâna testatorului* (art.1041 Cod civil). Aceste trei cerințe (să fie scris în întregime, datat și semnat *de mâna testatorului*) trebuie să fie întrunite *cumulativ*, în lipsa oricăreia dintre ele testamentul este nul.

b) Testamentul autentic. Potrivit art. 1043 alin.1 "*testamentul este autentic dacă a fost autentificat de un notar public sau de o altă persoană investită cu autoritate publică de către stat, potrivit legii*".

Testamentele privilegiate. Conform art.1047 alin.1 Cod civil, se poate întocmi un testament valabil în următoarele situații speciale:

a) în fața unui funcționar competent al autorității civile locale, în caz de epidemii, catastrofe, războaie sau alte asemenea împrejurări excepționale;

b) în fața comandantului vasului sau a celui care îl înlocuiește, dacă testatorul se află la bordul unui vas sub pavilionul României, în cursul unei călătorii maritime sau fluviale. Testamentul întocmit la bordul unei aeronave este supus aceluiași condiții;

c) în fața comandantului unității militare ori a celui care îl înlocuiește, dacă testatorul este militar sau, fără a avea această calitate, este salariat ori prestează servicii în cadrul forțelor armate ale României și nu se poate adresa unui notar public;

d) în fața directorului, medicului șef al instituției sanitare sau a medicului șef al serviciului ori, în lipsa acestora, în fața medicului de gardă, cât timp dispunătorul este internat într-o instituție sanitară în care notarul public nu are acces.

În toate cazurile prevăzute mai sus, este obligatoriu ca testamentul să se întocmească în prezența a 2 martori.

7.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Testamentul ordinar poate fi :

- a. numai olograf ;
- b. numai autentic ;
- c. olograf sau autentic.

2. Testamentul care revocă un testament anterior:

- a. este nul absolut, nefiind permis de lege;
- b. poate fi întocmit într-o formă diferită de aceea a testamentului revocat;
- c. trebuie, în mod obligatoriu, să îmbrace forma testamentului pe care îl revocă.

7.4. Bibliografie recomandată

- g. V. Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- h. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- i. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- j. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- k. J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, 2016.
- l. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 8.

Legatul

8.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la legat, ca principală dispoziție testamentară.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

8.2. Conținut

Potrivit dispozițiilor art.986 Cod civil "*Legatul este dispoziția testamentară prin care testatorul stipulează ca, la decesul său, unul sau mai mulți legatari să dobândească întregul său patrimoniu, o fracțiune din acesta sau anumite bunuri determinate*".

Potrivit art. 989 alin.1 Cod civil, sub sancțiunea nulității absolute, dispunătorul trebuie să îl determine pe beneficiarul liberalității ori cel puțin să prevadă criteriile pe baza cărora acest beneficiar să poată fi determinat la data la care liberalitatea produce efecte juridice.

Legatele pot fi clasificate după criteriul obiectului dispoziției testamentare și după criteriul modalităților care le afectează.

Astfel, după criteriul obiectului lor legatele sunt *universale, cu titlu universal sau cu titlu particular* (art.1054 alin.1 Cod civil).

a) Legatul universal este dispoziția testamentară care conferă uneia sau mai multor persoane vocație la întreaga moștenire (art.1055 Cod civil).

b) Legatul cu titlu universal este dispoziția testamentară care conferă uneia sau mai multor persoane vocație la o fracțiune a moștenirii.

Potrivit art. 1056 alin.2 Cod civil, prin *fracțiune a moștenirii* se înțelege:

- fie proprietatea unei cote-părți din aceasta (de exemplu, 1/2 din moștenire sau 1/3 din moștenire);

- fie un dezmembrământ al dreptului de proprietate asupra totalității sau a unei cote-părți din moștenire (de exemplu, legatul uzufructului asupra întregii moșteniri sau asupra cotei de 1/2 din moștenire);

- fie proprietatea sau un dezmembrământ asupra totalității ori asupra unei cote părți din universalitatea bunurilor determinate după natura sau proveniența lor (de exemplu, legatul proprietății asupra tuturor bunurilor imobile sau legatul proprietății asupra tuturor bunurilor mobile, etc.).

c) Legatul cu titlu particular. Potrivit art. 1057 Cod civil, orice legat care nu este universal sau cu titlu universal este un legat cu titlu particular. Legatul cu titlu particular conferă uneia sau mai multor persoane vocație la bunuri determinate (ut singuli).

După criteriul modalităților care le afectează, legatele pot fi *pure și simple, cu termen, sub condiție sau cu sarcină* (art.1054 alin.2 Cod civil).

a) Legatele pure și simple nu sunt afectate de modalități și își produc efectele la data deschiderii moștenirii.

b) Legatele afectate de termen sunt cele a căror executare sau stingere depinde de un termen suspensiv sau extinctiv.

c) Legatele sub condiție sunt cele a căror naștere sau desființare depinde de un eveniment viitor și nesigur (condiție suspensivă sau rezolutorie).

d) Legatele cu sarcină

Ineficacitatea legatelor. Ineficacitatea legatelor poate fi determinată fie de nulitatea lor, fie de revocarea sau caducitatea lor.

Potrivit art. 1071 Cod civil, orice legat devine caduc atunci când:

- a) *legatarul nu mai este în viață la data deschiderii moștenirii;*
- b) *legatarul este incapabil de a primi legatul la data deschiderii moștenirii ;*
- c) *legatarul este nedemn;*
- d) *legatarul renunță la legat;*
- e) *legatarul decedează înaintea împlinirii condiției suspensive ce afectează legatul, dacă aceasta avea un caracter pur personal;*
- f) *bunul ce formează obiectul legatului cu titlu particular a pierit în totalitate din motive care nu țin de voința testatorului, în timpul vieții testatorului sau înaintea împlinirii condiției suspensive ce afectează legatul.*

8.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Legatul :

- a. este un contract ;
- b. este o dispoziție testamentară ;
- c. este sinonim cu testamentul.

2. De câte feluri sunt legatele ? Delimitați criteriile prin care se delimitează legatele.

8.4. Bibliografie recomandată

- m. V. Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- n. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- o. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- p. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- q. J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, 2016.
- r. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 9

Dezmoștenirea. Execuțiunea testamentară. Limitele dreptului de a dispune prin acte juridice de bunurile succesiunii

9.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la dezmoștenire, execuțiunea testamentară și limitele dreptului de dispoziție cu privire la bunurile ce formează patrimoniul succesoral

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

9.2. Conținut

Dezmoștenirea (exheredarea)

Noțiune. Testamentul poate conține nu numai legate, dar și dispoziții prin care testatorul înlătură de la moștenire pe unul sau mai mulți moștenitori legali.

Noul Cod civil, spre deosebire de legislația anterioară, reglementează expres dezmoștenirea. Astfel, potrivit art. 1074 alin.1 "*Dezmoștenirea este dispoziția testamentară prin care testatorul îi înlătură de la moștenire, în tot sau în parte, pe unul sau mai mulți dintre moștenitorii săi legali*".

În funcție de modul în care se manifestă voința testatorului, dezmoștenirea poate fi: *directă, indirectă și cu titlul de sancțiune*.

Potrivit art. 1075 alin.1 Cod civil, dacă a fost dezmoștenit soțul supraviețuitor, moștenitorii din clasa cu care acesta vine în concurs culeg partea din moștenire rămasă după atribuirea cotei cuvenite soțului supraviețuitor ca urmare a dezmoștenirii.

Execuțiunea testamentară

Executarea dispozițiilor de ultimă voință cuprinse în testament este, de regulă, în sarcina moștenitorilor legali sau a legatarilor universalii.

Pe de altă parte, testatorul este îndreptățit să numească el, prin testament, o persoană (sau chiar mai multe) ca executor testamentar, care să asigure îndeplinirea întocmai a dispozițiilor sale de ultimă voință. În acest sens, art. 1077 alin.1 Cod civil dispune că "*Testatorul poate numi una sau mai multe persoane, conferindu-le împuternicirea necesară executării dispozițiilor testamentare*". Executorul testamentar mai poate fi desemnat și de către une terț, determinat la rândul său prin testament.

Potrivit art. 1079 alin.1 Cod civil, executorul testamentar are dreptul să administreze patrimoniul succesoral pe o perioadă de cel mult 2 ani de la data deschiderii moștenirii, chiar dacă testatorul nu i-a conferit în mod expres acest drept. Dreptul de administrare al executorului testamentar poate fi restrâns, prin testament, la o parte din patrimoniul succesoral sau la un termen mai scurt, însă, pentru motive temeinice, termenul de 2 ani poate fi și prelungit de către instanța de judecată, prin acordarea unor termene succesive de câte un an

Potrivit art. 1080 alin.1 Cod civil, executorul testamentar are următoarele obligații:

- de a cere punerea sigiliilor, dacă printre moștenitori sunt și minori, persoane puse sub interdicție judecătorească sau dispărute;

- de a stăruii pentru a se face inventarul bunurilor moștenirii în prezența sau cu citarea moștenitorilor;
- de a cere instanței de judecată să încuviințeze vânzarea bunurilor, în lipsă de sume suficiente pentru executarea legatelor; instanța va putea încuviința vânzarea imobilelor succesoriale numai dacă nu există moștenitori rezervatari;
- de a depune diligențe pentru executarea testamentului, iar în caz de contestație, pentru a apăra validitatea sa;
- de a plăti datoriile moștenirii dacă a fost împuternicit în acest sens prin testament; în lipsa unei asemenea împuterniciri, executorul testamentar va putea achita datoriile numai cu încuviințarea instanței;
- de a încasa creanțele moștenirii.

Executorul testamentar poate să partajeze bunurile moștenirii, dacă testatorul a dispus în acest sens. Partajul produce efecte numai dacă proiectul prezentat de către executor a fost aprobat de toți moștenitorii (art.1080 alin.2 Cod civil)

Oprirea actelor juridice asupra unei moșteniri nedeschise

Actele juridice asupra moștenirii nedeschise. Potrivit art. 956 Cod civil, *"Dacă prin lege nu se prevede altfel, sunt lovite de nulitate absolută actele juridice având ca obiect drepturi eventuale asupra unei moșteniri nedeschise încă, precum actele prin care se acceptă moștenirea sau se renunță la aceasta, înainte de deschiderea ei, ori actele prin care se înstrăinează sau se promite înstrăinarea unor drepturi care s-ar putea dobândi la deschiderea moștenirii"*.

Substituțiile fideicomisare

Noul Cod civil, reglementează la art. 993 noțiunea de *substituție fideicomisară*, stipulând că: *"Dispoziția prin care o persoană, denumită **instituit**, este însărcinată să administreze bunul sau bunurile care constituie obiectul liberalității și să le transmită unui terț, denumit **substituit**, desemnat de dispunător, nu produce efecte decât în cazul în care este permisă de lege"*.

Pe de altă parte, art. 994 alin. 1 Cod civil, prevede că: *"O liberalitate poate fi grevată de o sarcină care constă în obligația **instituitului**, donatar sau legatar, de a administra bunurile care constituie obiectul liberalității și de a le transmite, la decesul său, **substituitului** desemnat de dispunător"*.

În principiu, condițiile cerute pentru existența unei substituții fideicomisare sunt aceleași, ca în sistemul vechiului Cod civil de la 1864 și anume:

- să existe două liberalități având același obiect, în favoarea a două persoane desemnate de dispunător și care liberalități urmează să fie executate succesiv: prima la moartea dispunătorului sau la încheierea contractului de donație, iar a doua la moartea instituitului;
- instituitul să fie obligat de dispunător să administreze bunul sau bunurile care constituie obiectul liberalității și să le transmită, la moartea sa, substituitului, indisponibilizând astfel bunul sau bunurile în mâinile instituitului;
- drepturile substituitului să se nască la moartea instituitului (art.996 alin.1 Cod civil).

Substituitul dobândește bunurile care constituie obiectul liberalității *ca efect al voinței dispunătorului* (art.996 alin.2).

Liberalitățile reziduale

Potrivit art. 1001 Cod civil, dispunătorul poate stipula ca *substituitul* să fie gratificat cu *ceea ce rămâne*, la data decesului instituitului, *din donațiile sau legatele făcute în favoarea acestuia din urmă*.

Instituitul nu este obligat să conserve bunurile primite prin donație sau legat de la dispunător, *având dreptul să încheie acte cu titlu oneros* și să rețină bunurile ori sumele obținute în urma încheierii acestora (art.1002 Cod civil). În schimb, potrivit art. 1003 alin.1 Cod civil, instituitului îi este interzis să dispună prin testament de bunurile care au constituit obiectul liberalității reziduale.

Rezerva succesorală și coticitatea disponibilă

Potrivit art. 1086 Cod civil, *rezerva succesorală* este partea din bunurile moștenirii la care moștenitorii rezervatari au dreptul în virtutea legii, chiar împotriva voinței defunctului, manifestată prin liberalități ori dezmoșteniri.

Rezerva succesorală prezintă următoarele particularități:

- a) *Rezerva este o parte a moștenirii.*
- b) *Rezerva succesorală se atribuie rezervatarilor în calitate de moștenitori legali, conform regulilor moștenirii legale.*
- c) *Rezerva succesorală fiind o parte a moștenirii, culegerea ei implică obligația moștenitorilor rezervatari de a plăti datoriile moștenirii;*
- d) *Moștenitorii rezervatari nu pot face acte de acceptare sau de renunțare la rezervă înainte de data deschiderii moștenirii ;*
- e) *Atât întinderea rezervei succesorală cât și moștenitorii rezervatari sunt stabilite imperativ de lege, neputând fi modificate prin voința defunctului, nici chiar cu acordul viitorilor moștenitori rezervatari care ar consimți la micșorarea rezervei.*
- f) *Dreptul la rezerva succesorală este un drept propriu, născut în persoana moștenitorilor rezervatari la data deschiderii moștenirii, iar nu dobândit de la defunct prin moștenire.*
- g) *Moștenitorii rezervatari au dreptul la rezervă în natură, iar nu sub forma echivalentului în bani.*
- h) *Rezerva succesorală este intangibilă, în sensul că nu poate fi știrbită prin donații sau legate.*

Reducțiunea liberalităților excesive

Potrivit art.1091 alin.1 Cod civil, *valoarea masei succesorală*, în funcție de care se determină rezerva succesorală și coticitatea disponibilă, se stabilește astfel:

a) determinarea activului brut al moștenirii, prin însumarea valorii bunurilor existente în patrimoniul succesoral la data deschiderii moștenirii (bunuri imobile, bunuri mobile, inclusiv valoarea bunurilor care fac obiectul unor legate și valoarea drepturilor de creață).

b) determinarea activului net al moștenirii, prin scăderea pasivului succesoral din activul brut.

c) reunirea fictivă, doar pentru calcul, la activul net, a valorii donațiilor făcute de cel care lasă moștenirea.

Așa cum era și sub imperiul legislației anterioare, potrivit art.1096 alin.1, *legatele se reduc înaintea donațiilor*. Această regulă operează în cazul în care defunctul a făcut atât donații, cât și legate.

Legatele se reduc toate deodată și proporțional, afară dacă testatorul a dispus că anumite legate vor avea preferință, caz în care vor fi reduse mai întâi celelalte legate (art.1096 alin.2 Cod civil). Dacă reducerea în întregime a tuturor legatelor nu este suficientă pentru a reîntregi rezerva succesorală, se va trece la reducățiunea donațiilor. Astfel, conform art. 1096 alin.3, *donațiile se reduc succesiv, în ordinea inversă a datei lor, începând cu cea mai nouă*. Această regulă se justifică prin aceea că donațiile mai noi au adus atingere rezervei succesorală.

Donațiile concomitente (care au aceeași dată) *se reduc toate deodată și proporțional*, afară dacă donatorul a dispus că anumite donații vor avea preferință, caz în care vor fi reduse mai întâi celelalte donații (art.196 alin.4 Cod civil). Dacă beneficiarul donației care ar trebui redusă este insolubil, se va proceda la reducățiunea donației anterioare (art.1096 alin.5 Cod civil).

9.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. În cazul substituțiilor fideicomisare, în vederea executării sarcinii :

- a. dispunătorul nu poate impune instituitului constituirea de garanții și încheierea unor contracte de asigurare ;
- b. dispunătorul poate impune instituitului constituirea de garanții și încheierea unor contracte de asigurare ;
- c. instituitul poate impune dispunătorului constituirea de garanții și încheierea unor contracte de asigurare.

2. Rezerva succesorală:

- a. este partea din bunurile moștenirii care nu este rezervată prin lege și de care defunctul putea dispune în mod neîngrădit prin liberalități ;
- b. este partea din bunurile moștenirii la care moștenitorii rezervari au dreptul în virtutea legii, chiar împotriva voinței defunctului, manifestată prin liberalități ori dezmoșteniri ;
- c. este partea din bunurile moștenirii la care moștenitorii rezervari au dreptul , însă numai dacă defunctul și-a manifestat voința în acest sens, în mod expres.

3. Sunt moștenitori rezervari :

- a. numai soțul supraviețuitor și descendenții defunctului ;
- b. numai descendenții de gradul I ai defunctului și ascendenții acestuia ;
- c. soțul supraviețuitor, descendenții și ascendenții privilegiați ai defunctului.

9.4. Bibliografie recomandată

- a. V. Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

9.5. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Moștenirea testamentară: Testamentul. Formele testamentului. Regimul juridic al principalelor dispoziții testamentare”

Capitolul 10.

Transmisiunea moștenirii. Dreptul de opțiune succesorală

10.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la instituția transmisiunii moștenirii precum și conceptele, principiile și legitățile fundamentale ale acesteia.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

10.2. Conținut

Obiectul transmisiunii succesorală îl constituie *patrimoniul* ce aparținea defunctului în momentul deschiderii moștenirii.

Patrimoniul succesoral se transmite moștenitorilor în chiar clipa încetării din viață a persoanei respective. Manifestarea de voință prin care succesibilii își exercită dreptul de opțiune succesorală (adică *acceptă* sau *renunță* la moștenire), nu face altceva decât să confirme sau să infirme, retroactiv, această transmitere, întrucât nu este de conceput ca, între momentul morții lui *de cujus* și cel al exercitării dreptului de opțiune succesorală, patrimoniul să rămână fără titular.

Activul succesoral. Activul succesoral cuprinde totalitatea *drepturilor patrimoniale*, reale sau de creanță, aflate la data deschiderii moștenirii în patrimoniul defunctului: *dreptul de proprietate* asupra bunurilor imobile și mobile, inclusiv asupra bunurilor de uz casnic și personal; unele *drepturi reale principale* (servitute, superficie); *drepturile reale accesorii* (ipotecă, gaj); *drepturile de creanță*; *drepturile patrimoniale de autor și de inventator*; *acțiuni patrimoniale* nesoluționate până la data deschiderii moștenirii.

Transmiterea activului succesoral. Transmisiunea activului succesoral *operează de drept, de la data deschiderii moștenirii.*

Transmisiunea poate fi universală, cu titlu universal sau cu titlu particular.

Transmisiunea *universală* are ca obiect patrimoniul defunctului. Transmisiunea *cu titlu universal* are ca obiect o fracțiune din patrimoniul succesoral, iar transmisiunea *cu titlu particular* are ca obiect unul sau mai multe bunuri determinate sau determinabile, privite izolat.

Pasivul moștenirii. Pasivul cuprinde *datoriile și sarcinile* moștenirii. *Datoriile moștenirii* sunt obligațiile cu caracter patrimonial al căror debitor era defunctul, indiferent de izvorul lor: *obligații contractuale*; *obligații delictuale*; *obligații cvasicontractuale*; *obligații legale*.

Transmiterea pasivului succesoral. Moștenitorii obligați să suporte pasivul moștenirii sunt *moștenitorii legali, legatarii universali și legatarii cu titlu universal*, care au acceptat moștenirea. Succesibilii care au renunțat la moștenire nu au această obligație.

Dreptul de opțiune succesorală

Opțiunea succesorală este posibilitatea oferită de lege persoanelor cu vocație la moștenire de a accepta moștenirea sau de a renunța la ea. În acest sens, art.1100 alin.1 din noul Cod civil prevede că *"cel chemat la moștenire în temeiul legii sau al voinței defunctului poate accepta moștenirea sau poate renunța la ea"*.

Este manifestarea de voință a succesibilului de a accepta moștenirea sau de a renunța la aceasta.

Actul juridic de opțiune succesorală prezintă următoarele caractere juridice:

a) *este un act unilateral*, în sensul că exprimă voința unei singure persoane - succesibilul;

- b) este un act indivizibil,
- c) este un act pur și simplu, care nu poate fi afectat de condiție sau termen.
- d) este un act irevocabil,
- e) este un act declarativ,;
- f) este un act juridic ce constituie exercitarea unui drept absolut și discreționar,

Termenul de opțiune succesorală. Potrivit art.1103 alin.1 Cod civil, dreptul de opțiune succesorală se exercită **în termen de un an de la data deschiderii moștenirii.**

10.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Opțiunea succesorală este un act juridic:

- a. pur și simplu ;
- b. afectat de modalități ;
- c. divizibil .

10.4. Bibliografie recomandată

- a. V.Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 11.

Transmisiunea patrimoniului succesoral. Dobândirea posesiunii moștenirii

11.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la transmisiunea patrimoniului succesoral și la modalitatea de dobândire a posesiunii asupra moștenirii.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

11.2. Conținut

Acceptarea moștenirii

În conformitate cu dispozițiile art. 1106 din noul Cod civil "*nimeni nu poate fi obligat să accepte o moștenire ce i se cuvine*".

Din dispozițiile art.1108 alin.1 Cod civil, rezultă că acceptarea moștenirii poate fi: **expresă** sau **tacită**.

a. Acceptarea expresă. Acceptarea moștenirii este *expresă* atunci când succesibilul își însușește explicit titlul sau calitatea de moștenitor *printr-un înscris autentic sau sub semnătură privată* (art.1108 alin.2).

b. Acceptarea tacită. Acceptarea moștenirii este *tacită* când succesibilul face un act sau fapt pe care nu ar putea să îl facă decât în calitate de moștenitor (art.1108 alin.3 Cod civil).

Potrivit art. 1110 alin.1 Cod civil, *actele de dispoziție juridică privind o parte sau totalitatea drepturilor asupra moștenirii atrag acceptarea tacită a acesteia.*

Potrivit art. 1111 din noul Cod civil, succesibilul care intenționează să îndeplinească un act ce poate avea semnificația acceptării moștenirii, dar care dorește ca prin aceasta să nu fie considerat acceptant, trebuie să dea în acest sens, anterior îndeplinirii actului, o declarație autentică notarială.

Acceptarea moștenirii *consolidează retroactiv calitatea de moștenitor a acceptantului.*

Potrivit art.1115 alin.1 Cod civil, succesibilii, creditorii moștenirii și orice persoană interesată pot cere notarului competent să dispună *efectuarea unui inventar al bunurilor din patrimoniul succesoral*, iar toate cheltuielile care se vor face în acest scop sunt în sarcina moșteniri.

Cu ocazia inventarierii bunurilor din patrimoniul succesoral se va întocmi un *proces-verbal de inventariere*.

Potrivit art. 1117 alin.1 Cod civil, dacă există pericol de înstrăinare, pierdere, înlocuire sau distrugere a bunurilor, notarul va putea pune bunurile sub sigiliu sau le va preda unui custode.

În calitate de custode poate fi numit, cu acordul tuturor celor interesați, unul dintre succesibili sau, în caz contrar, o altă persoană aleasă de notar (art.1117 alin.2 Cod civil).

Acceptarea *forțată* a moștenirii este o sancțiune civilă impusă succesibililor în unele situații, constând în decăderea lor din dreptul de a renunța la moștenire. Este o excepție de la principiul libertății acceptării moștenirii.

Acceptarea forțată a moștenirii operează dacă sunt îndeplinite condițiile de mai jos:

a) existența unui element obiectiv și anume sustragerea sau ascunderea unor bunuri din patrimoniul succesoral, săvârșită de succesibil singur ori în participație cu altul (comoștenitor sau terț).

b) existența unui element subiectiv, care constă în intenția frauduloasă a succesibilului de rea-credință, în scopul de a și le însuși singur, sustrăgându-le de la împărțeala cu ceilalți comoștenitori.

c) autorul faptei ilicite să aibă calitatea de moștenitor cu vocație concretă la moștenire (moștenitor legal, legatar universal sau cu titlu universal).

Renunțarea la moștenire

Noțiune. Renunțarea la moștenire este manifestarea de voință prin care succesibilul declară, în cadrul termenului de prescripție a dreptului de opțiune succesorală, că renunță la titlul de moștenitor.

Renunțarea la moștenire presupune următoarele condiții de fond:

a) în principiu, renunțarea este *expresă*, ea neputând fi dedusă din anumite împrejurări de fapt. *Prin excepție*, în cazurile prevăzute la art.1112 și art. 1113 alin.2 Cod civil se consideră că succesibilul a renunțat al moștenire

b) renunțarea se poate face *numai după deschiderea moștenirii și numai dacă succesibilul nu a acceptat anterior moștenirea* ;

c) renunțarea este un act juridic indivizibil;

d) renunțarea nu poate fi decât *pur abdicativă* (impersonală și cu titlu gratuit).

Deși renunțarea la moștenire este, în principiu, irevocabilă (ca și acceptarea), totuși legea permite, în mod excepțional, ca succesibilul să revină asupra hotărârii de renunțare la moștenire.

Sezina

Potrivit art.1125 din noul Cod civil "*pe lângă stăpânirea de fapt exercitată asupra patrimoniului succesoral, sezina le conferă moștenitorilor sezinari și dreptul de a administra acest patrimoniu și de a exercita drepturile și acțiunile defunctului*".

Conform art. 1126 Cod civil, sunt moștenitori sezinari *soțul supraviețuitor, descendenții și ascendenții privilegiați*.

Sezina produce următoarele efecte:

- moștenitorii sezinari au dreptul de a intra în stăpânirea de fapt și de a administra patrimoniul succesoral, fără să fie necesară îndeplinirea vreunei formalități prealabile;

- moștenitorii sezinari pot exercita, chiar de la data deschiderii moștenirii, *drepturile și acțiunile defunctului* fără obținerea în prealabil a certificatului de moștenitor.

Regulile referitoare la sezina sunt *imperative*, ceea ce înseamnă că ele nu pot fi modificate prin voința persoanei care lasă moștenirea.

11.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Acceptarea moștenirii :

- a. se poate face de creditorii succesibilului, pe cale oblică, în limita îndeplinirii creanței lor ;
- b. se poate face numai în mod expres ;
- c. este tacită atunci când succesibilul își însușește explicit titlul sau calitatea de moștenitor printr-un înscris autentic sau sub semnătură privată.

2. În cazul renunțării la moștenire:

- a. aceasta nu poate fi, în nici o situație revocată;
- b. partea renunțătorului nu profită moștenitorilor pe care i-ar fi înlăturat de la moștenire sau celor a căror parte ar fi diminuat-o dacă ar fi acceptat moștenirea ;
- c. succesibilul care renunță este considerat că nu a fost niciodată moștenitor.

11.4. Bibliografie recomandată

- a. V.Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 12

Indiviziunea succesorală. Partajul (împărțea) moștenirii

12.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la instituțiile indiviziunii și partajului succesoral.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

12.2. Conținut

Indiviziunea succesorală

Principalul efect al transmisiunii bunurilor ce compun masa succesorală a defunctului către moștenitori constă din dobândirea de către aceștia din urmă a unei cote-părți ideale și abstracte din moștenire.

Partajul succesoral este reglementat de dispozițiile art. 1.143 și următ. din Codul civil. Indiviziunea reprezintă o formă a proprietății comune care are ca obiect o universalitate de bunuri, în care acestea nu sunt divizate din punct de vedere fizic, ci numai ideal, sub forma unei cote abstracte.

Regimul juridic al indiviziunii succesorală este guvernat de două principii fundamentale, și anume:

- a. fiecare coindiviziar are un drept individual, absolut și exclusiv asupra unei cote-părți ideale asupra bunurilor aflate în indiviziune,
- b. niciunul dintre coindivizari nu este titular exclusiv asupra vreunui bun indiviz privit în materialitatea lui.

Potrivit art. 1.143 alin.1 C.civ., nimeni nu poate fi obligat a rămâne în indiviziune. Moștenitorul poate cere oricând ieșirea din indiviziune, chiar și atunci când există convenții sau clauze testamentare care prevăd altfel.

Prin urmare, dreptul de a solicita ieșirea din indiviziune cu privire la bunurile succesorală este imprescriptibil extinctiv.

În cadrul procedurii succesorală și cu acordul tuturor moștenitorilor, notarul public poate proceda la lichidarea pasivului succesoral.

În cazul în care există date din care rezultă că succesiunea este vacantă, lichidarea pasivului succesoral se face la cererea oricărui creditor, cu acordul unității administrativ - teritoriale care urmează să culeagă moștenirea vacantă.

În primul rând, odată cu cererea de deschidere a procedurii succesorală se vor menționa datele de stare civilă ale defunctului, numele, prenumele și domiciliul moștenitorilor prezumtivi, bunurile defunctului, cu menționarea valorii acestora, precum și a pasivul succesoral.

Partajul moștenirii

Partajul reprezintă operațiunea juridică de împărțire, în natură și/sau prin echivalent a bunurilor aflate în proprietatea comună a moștenitorilor, având ca efect principal înlocuirea cotei-părți ideale, indivize asupra bunului/bunurilor cu un drept de proprietate exclusivă a fiecăruia dintre moștenitori asupra bunurilor în materialitatea lor.

În principiu, pot face obiect al partajului toate bunurile, mobile sau imobile, asupra cărora poartă drepturile reale ale defunctului ce se transmit moștenitorilor. Spre deosebire de pasivul succesoral și creanțele defunctului care, de regulă, se împart între moștenitorii universali și cei cu titlu universal proporțional cu cota succesorală ce revine fiecăruia, drepturile reale asupra bunurilor

succesorale se dobândesc în stare de indiviziune. Așadar, de regulă, aceste bunuri existau în patrimoniul defunctului la data deschiderii succesiunii.

12.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Pot cere partajul moștenirii:

- a. moștenitorii legali ;
- b. legatarii cu titlu particular ;
- c. creditorii succesiunii, pec alea acțiunii oblice .

2. Persoana care cere partajul moștenirii trebuie să aibă :

- a. capacitate deplină de exercițiu ;
- b. capacitate de exercițiu restrânsă;
- c. capacitate de folosință.

3. Caracterizează indiviziunea succesoră:

- a. cunoașterea bunurilor succesorale care se cuvin comoștenitorilor în materialitatea lor;
- b. cunoașterea cotelor părți care se cuvin comoștenitorilor ;
- c. obiectul indiviziunii este reprezentat de o universalitate juridică.

12.4. Bibliografie recomandată

- a. V.Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesor*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 13

Raportul donațiilor și raportul datoriilor

13.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la instituțiile raportului donațiilor și raportului datoriilor.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

13.2. Conținut

Raportul donațiilor

Potrivit art. 1.146 alin.1 C.civ., “raportul donațiilor este obligația pe care o au între ei soțul supraviețuitor și descendenții defunctului care vin efectiv și împreună la moștenirea legală de a readuce la moștenire bunurile care le-au fost donate fără scutire de raport de către cel ce lasă moștenirea”.

Pentru a opera obligația de raport al donațiilor, se cer a fi întrunite cumulative următoarele condiții:

a) succesorul să aibă *calitatea de descendent al defunctului sau calitatea de soț supraviețuitor*, în acest ultim caz, numai dacă acesta vine în concurs cu descendenții defunctului.

b) *moștenitorul (descendent sau soț supraviețuitor în concurs cu descendenții) să vină efectiv la moștenire*, adică să fi acceptat moștenirea.

c) moștenitorul legal să aibă și *calitatea de donatar*.

Pe de altă parte, trebuie distins după cum descendentul donatarului vine în nume propriu la moștenirea donatorului sau prin reprezentare succesorală. Astfel, potrivit art. 1.149 alin.2 și 3 C.civ.:

- dacă descendentul donatarului vine în nume propriu la moștenirea donatorului, el nu este obligat să raporteze donația făcută ascendentului său, chiar dacă a acceptat moștenirea acestuia din urmă, pe când

- descendentul care vine la moștenire prin reprezentare succesorală este obligat să raporteze donația primită de la defunct de către ascendentul său pe care îl reprezintă, chiar dacă nu l-a moștenit pe acesta din urmă.

d) *donația să nu fi fost scutită de raport*.

Obligația de raportare a donațiilor se aplică descendenților și soțului supraviețuitor (când vine la moștenire în concurs cu descendenții) și este reciprocă, astfel încât oricare din aceștia va putea cere raportul donației de care a beneficiat comoștenitorul.

Potrivit art. 1.148 C.civ., pot solicita raportul numai următoarele categorii de persoane:

- *descendenții*, atunci când vin în concurs cu alți descendenți și/sau cu soțul supraviețuitor;
- *soțul supraviețuitor*, atunci când vine în concurs cu descendenții;
- *creditorii personali* ai descendenților și ai soțului supraviețuitor, pe cale oblică.

Potrivit art. 1.152 C.civ. alin.1, raportul se realizează în cadrul partajului, prin bună învoială sau pe cale judecătorească.

Raportul datoriilor

Raportul datoriilor reprezintă operațiunea juridică prin care moștenitorul ce avea o datorie față de defunct, va culege în cadrul lotului ce îi revine, mai puține bunuri, în funcție de valoarea datoriei sale față de defunct.

Spre deosebire de vechea reglementare, care se referea în mod expres doar la sumele de bani, actualul Cod civil reglementează în mod distinct raportul datoriilor la art. 1.158, statuînd că dacă, la data partajului succesoral, un moștenitor are o datorie certă și lichidă față de moștenire, aceasta se lichidează prin luare mai puțin.

Potrivit art. 670 C.civ., partajul poate fi făcut prin bună învoială sau prin hotărâre judecătorească, în condițiile legii.

Potrivit art. 1.156 alin.1-4 C.civ., înainte de partajul succesoral, creditorii personali ai unui moștenitor nu pot urmări partea acestuia din bunurile moștenirii.

Potrivit art. 680 alin.1 C.civ., fiecare coproprietar devine proprietarul exclusiv al bunurilor sau, după caz, al sumelor de bani ce i-au fost atribuite numai cu începere de la data stabilită în actul de partaj, dar nu mai devreme de data încheierii actului, în cazul împărțelii voluntare, sau, după caz, de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești.

Pentru ca principiul egalității în drepturi a comoștenitorilor să nu fie afectat din diferite cauze, anterioare partajului, legiuitorul a prevăzut la art. 683 alin.1 C.civ., obligația coproprietarilor de a-și datora, în limita cotelor-părți, garanție pentru evicțiune și vicii ascunse, dispozițiile legale privitoare la obligația de garanție a vânzătorului aplicându-se în mod corespunzător.

Potrivit art. 684 alin.1 C.civ., partajul prin bună învoială poate fi desființat pentru aceleași cauze ca și contractele. În consecință, sancțiunea nulității relative a partajului intervine atât în ipoteza existenței viciilor de consimțământ (eroare, dol, violență, leziune), cât și atunci când partajul s-a făcut cu nerespectarea măsurilor speciale de ocrotire a persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu ori a celor cu capacitate de exercițiu restrânsă.

13.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care este diferența dintre raportul donațiilor și cel al datoriilor?

13.4. Bibliografie recomandată

- a. V.Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.

Capitolul 14

Registrele naționale notariale în format electronic

14.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la instituțiile indiviziunii și partajului succesoral.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

14.2. Conținut

În dorința de a veni în sprijinul cetățenilor și a întregului circuit al actelor juridice, prin întărirea siguranței actului notarial și asigurarea unei evidențe centralizate la nivel național, Uniunea Națională a Notarilor Publici a creat și a pus în funcțiune, începând cu data de 1 ianuarie 2007, 4 registre naționale.

Efortul permanent de dezvoltare și îmbunătățire a acestor registre și rolul lor benefic pentru a întreaga societate a fost recunoscut de către legiuitor prin intermediul noului Cod civil, intrat în vigoare la data de 01 ianuarie 2012, care a consacrat aceste registre, făcând referire în mod expres la ele în nenumărate articole.

În prezent Uniunea administrează, prin intermediul Centrului Național de Administrare a Registrelor Naționale Notariale – Infonot (C.N.A.R.N.N.) , un număr de 7 registre active, denumite generic și "registre unice" și anume:

Registrul Național Notarial de Evidență a Succesiunilor (R.N.N.E.S.)

Registrul Național Notarial de Evidență a Opțiunilor Succesorale (R.N.N.E.O.S.)

Registrul Național Notarial de Evidență a Liberalităților (R.N.N.E.L.)

Registrul Național Notarial de Evidență a Procurilor și a Revocărilor Acestora (R.N.N.E.P.R.)

Registrul Național Notarial al Regimurilor Matrimoniale (R.N.N.R.M.)

Registrul Național Notarial de Evidență a Creditorilor Persoane Fizice și a Opozițiilor la Efectuarea Partajului Succesoral (R.N.N.E.C.)

Registrul Național Notarial de Evidență a Cererilor de Divorț (R.N.N.E.C.D.)

Registrul Național Notarial de Evidență a Succesiunilor (R.N.N.E.S.), ține evidența cauzelor succesoriale (moștenirilor) referitoare la cetățenii români, străini sau apatrizi, cu ultimul domiciliu în străinătate sau cu domiciliu necunoscut, de pe urma cărora au rămas bunuri pe teritoriul României.

Registrul Național Notarial de Evidență a Opțiunilor Succesorale (R.N.N.E.O.S.), ține evidența actelor notariale referitoare la acceptarea succesiunii, renunțarea la succesiune și revocarea renunțării, precum și actele de acceptare sau renunțare la sarcina de executor testamentar.

Registrul Național Notarial de Evidență a Liberalităților (R.N.N.E.L.), ține evidența liberalităților și anume: testamente și codicile, declarații de revocare a acestora, retractări ale revocării testamentelor și codicilelor, dispoziții testamentare instituite cu privire la sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse la instituțiile de credit și revocările acestora, contractele de donație, acceptarea ofertelor de donație, revocarea donațiilor și declarațiile de înlăturare a efectelor nedemnității.

Registrul Național Notarial de Evidență a Procurilor (R.N.N.E.P.R.), ține evidența procurilor, a contractelor de mandat și revocării acestora, încheiate în forma autenticizată, a contractelor de administrare și a revocărilor acestora, autentificate de către notarii din România și de misiunile diplomatice ale României în străinătate.

Registrul Național Notarial al Regimurilor Matrimoniale (R.N.N.R.M.), ține evidența regimurilor matrimoniale adoptate de soți și a convențiilor matrimoniale.

Registrul Național Notarial de Evidență a Creditorilor Persoane Fizice și a Opozițiilor la Efectuarea Partajului Succesoral (R.N.N.E.C.), asigură evidența, pentru opozabilitate față de terți, cererile creditorilor cu privire la creanțele pe care le au față de o persoană fizică.

Registrul Național Notarial de Evidență a Cererilor de Divorț (R.N.N.E.C.D.), ține evidența cererilor de divorț adresate notarilor publici, în vederea evitării dublei înregistrări, precum și evidența soluțiilor date de către notarii publici.

Pe lângă notarii publici, aceste registre pot fi consultate de către instituții ale statului (gratuit), precum și de persoane fizice sau juridice, care justifică un drept sau un interes.

14.3. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Enumerați registrele naționale notariale care se țin în format electronic.

14.4. Bibliografie recomandată

- a. V.Marcusohn, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- b. Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. I, II, III, ediția a-3-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- c. D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ediția a-2-a, Ed. Hamangiu, 2017;
- d. L. Stănciulescu, *Moștenirea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. G.Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Anghelescu, B.Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ediția a-3-a, Ed. Hamangiu, 2018.
- f. Registrele Naționale Notariale: <https://www.uniuneanotarilor.ro/?p=4.2>

14.5. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați „Indiviziunea și împărțea moștenirii. Registrele naționale notariale în format electronic”

**Răspunsuri la
testele de autoevaluare a cunoștințelor**

Capitolul 1.

- 1) B

Capitolul 2.

- 1) a
- 2) c

Capitolul 3.

- 1) b

Capitolul 3.

- 1) a,b
- 2) descendenții copiilor defunctului și descendenții din frați și surori ale defunctului

Capitolul 4.

- 1) Ascendenții privilegiați și colateralii privilegiați

Capitolul 5.

1) Un drept la moștenire în concurs cu poricare din clasele de moștenitori legali sau în lipsa rudelor din cele 4 clase ; un drept de moștenire special asupra mobilierului și obiectelor de uz casnic care au fost afectate folosinței comune a soților ; un drept temporar de abitație asupra casei de locuit.

2) $\frac{1}{4}$ dacă vine în concurs cu descendenții defunctului ; $\frac{1}{3}$ dacă vine în concurs atât cu ascendenții privilegiați cât și cu colateralii privilegiați ; $\frac{1}{2}$ dacă vine în concurs fie numai cu ascendenții privilegiați, fie numai cu colateralii privilegiați ; $\frac{3}{4}$ din moștenire dacă vine în concurs fie numai cu descendenții ordinari, fie numai cu colateralii ordinari.

Capitolul 6.

- 1) Comuna, orașul sau municipiul;
- 2) Certificatul de vacanță succesorală

Capitolul 7.

- 1) b
- 2) c

Capitolul 8.

- 1) B
- 2) Din punct de vedere al obiectului: universal, cu titlu universal și cu titlu particular; din punct de vedere al modalităților: pur și simplu, legat cu termen, legat sub condiție, legat cu sarcină

Capitolul 9.

- 1) b
- 2) b
- 3) c

Capitolul 10.

- 1) A

Capitolul 11.

- 1) a
- 2) C

Capitolul 12.

- 1) a
- 2) a
- 3) b,c.

Capitolul 13.

1) Raportul donațiilor este obligația pe care o au între ei soțul supraviețuitor și descendenții defunctului care vin efectiv și împreună la moștenirea legală de a readuce la moștenire bunurile care le-au fost donate fără scutire de raport de către cel ce lasă moștenirea.

Raportul datoriilor: Dacă, la data partajului succesoral, un moștenitor are o datorie certă și lichidă față de moștenire, aceasta se lichidează prin luare mai puțin. Dacă moștenitorul are mai multe datorii față de moștenire care nu sunt acoperite cu partea sa din bunurile moștenirii, aceste datorii se sting proporțional prin raport în limita părții respective. Raportul nu operează în privința creanței pe care un moștenitor o are față de moștenire. Însă moștenitorul care este atât creditor, cât și debitor al moștenirii se poate prevala de compensația legală, chiar dacă nu ar fi întrunite condițiile acesteia.

Capitolul 14.

- 1) Registrul Național Notarial de Evidență a Succesiunilor (R.N.N.E.S.); Registrul Național Notarial de Evidență a Opțiunilor Succesorale (R.N.N.E.O.S.); Registrul Național Notarial de Evidență a Liberalităților (R.N.N.E.L.); Registrul Național Notarial de Evidență a Procurilor și a Revocărilor Acestora (R.N.N.E.P.R.); Registrul Național Notarial al Regimurilor Matrimoniale (R.N.N.R.M.); Registrul Național Notarial de Evidență a Creditorilor Persoane Fizice și a Opozițiilor la Efectuarea Partajului Succesoral (R.N.N.E.C.); Registrul Național Notarial de Evidență a Cererilor de Divorț (R.N.N.E.C.D.)